

ԴԱԽԻԹ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻ ԵՐԵՔ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏ ԹԵՈԴՈՐՈՍ ԴԱԿՈՆԻ
ԱՆՅԱՅՏ ԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Շար. «Բազմ.» 1984, ք. 1-2, էջ 29-61)

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Դաւիթ Փիլիսոփայի երեք գրութիւնները, ինչպէս ըսինք, Գ. Յովսէփեան արդէն հրատարակած էր «Արարատ» թերթին մէջ, 1906ին (Տես Անդ., էջ 261-272): Հրատարակութեան բնագիր եղած է Պետրինի արքայական Մատենադարանի թիւ 3 Ձեռագիր օրինակը⁸⁵:

Նկատի առած որ այս օրինակը շատ թերի էր, ուղեցինք նոր հրատարակութեամբ լրացնել ու կատարելագործել դայն: Ու մեր հրատարակութեան օրինակ առինք Օքսֆորտի Պոտլեան Մատենադարանի թ. 69 Ձեռագիրը, որ թէ՛ ամբողջական էր և թէ՛ լաւագոյն ընթերցումներ ունէր⁸⁶: Արդարեւ Պետրինի օրինակին մէջ՝ Անաստաս կաթողիկոսին ուղղուած նամակէն կը պակասի ընդարձակ հատուած մը (մեր հրատարակութեան տող 12-74): Նմանապէս Աշոտ Պատրիկին ուղղուած գրութեան վերջաւորութիւնը թերի կը մնայ եւ կը շարունակուի Թէոդորոս Դակոնի գրութեան վերջաւորութիւնը՝ առանց այս վերջին հեղինակին անուան: Օքսֆորտի օրինակը այս երկու թերի մասերը կը լրացնէ եւ կը յայտնէ Թէոդորոս Դակոնի, Դաւիթի աշակերտին անունը, իբր հեղինակ դասանարանական գրութեան մը:

Մեր հրատարակութեան համար նկատի առինք նաեւ Ս. Ղազարի մատենադարանի երկու ձեռագիր օրինակներ ալ, որոնք մէկ կամ միւս գրութիւնները կը պարունակեն: Այսպէս՝ շառնսիք է, թիւ 822, կը

85. KARAMIANZ N., Die Handschriften Verzeichniss der Königl. Bibliothek zu Berlin, X Band. Verzeichniss der armenischen Handschriften, Berlin, 1888, s. 24

86. BARONIAN S. and CONYBEARE F. G., Catalogue of the Armenian Manuscripts in the Bodleian Library, Oxford, 1918, p. 160.

պարունակէ Աշոտ Պատրիկի ուղղուած գրութիւնը (թղ. 175բ-179բ) : Իսկ Տոմար Դ կոչուած ձեռագիրը, թիւ 8, կը պարունակէ Աշոտ Պատրիկի ուղղուած գրութենէն զատ նաեւ թէոդորոս Դակոնի դաւանական գրութիւնը (էջ 176-180) :

ՃԱՌԸՆՏԻՐ Է.

ԺԳ. դարուն կազմուած դաւանաբանական գրութիւններու հաւաքածոյ մըն է. անոր վերջին ստացողը Ստեփանոս, Հայոց ՊՄԱ թուականին գրած է իր յիշատակագրութիւնը, այսինքն 1302ին, որմէ առաջ օրինակուած էր ան : Գիրը խոշոր բոլորդիր է. ուղղագրութիւնը բաւական լաւ, թէև կան ստառախաւեր, որոնք նշանակուած են տարբերակներու մէջ : Բառավերջի յ-երը դանց կ'ընէ. չունի օ գիրը, այլ հին ձևով աւ վը դործածէ, նմանապէս եւ՝ փոխանակ իւ-ի նաև ղ փոխանակ լ-ի : Հ. Բարսեղ Սարգիսեան իր Մայր ցուցակին մէջ նկարագրած է այս ձեռագիրը⁸⁷, ուստի աւելորդ կը նկատենք անդրադառնալ անոր մասին :

ՏՈՄԱՐ Դ.

Ընդհակառակն այս ձեռագիրը տակաւին չէ նկարագրուած : Ասալ հաւաքածոյ մըն է տոմարական եւ դաւանաբանական եւ այլ տեսակ գրութիւններու : Դակիթ փոխառութիւններէն ունի թէ՛ Աշոտ Պատրիկի ուղղուած գրութիւնը, եւ թէ՛ թէոդորոս Դակոնի գրութիւնը : Ուղղագրական տեսակէ տառատխաւերը աւելի յաճախակի են, այնուհանդերձ լաւագոյն ընթերցումներ ալ ունի, որոնք բնագիրը կը սրբագրեն :

ՁԵՌ. ԹԻԻ 8

Մեծ. 19 × 13,5 : Թուղթ՝ 366 : Մինչեւ 142թ թուղթ՝ 25 տողեր ունի իւրաքանչիւր էջ : Որմէ ետք 143ա-190բ, 31 տողերէ բաղկացած է : Իսկ 191ա-366բ երկսիւն է եւ 34 տողերէ կազմուած են էջերը : Ուրեմն պէտք է ենթադրել որ երկու կամ քանի գրիչներէ գրուած ըլլած եւ կամ երեք մասերէ կազմուած ըլլալ հատորը : Պրակ՝ Ա. մասը, այն է մինչեւ 143 թուղթը, չունի Պրակի թուարկում : Բ. մասին Պրակները նշուած են Ա-Ե, իւրաքանչիւր պրակ 12 թուղթէ կը բաղկանայ : Գ. մասը, այն է թղ. 191ա-366բ, ԺԳ պրակ ունի, իւրաքանչիւր պրակ՝ 12 թուղթ : Նիւթ. բամպակեայ գորշագոյն եւ կակուղ

87. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ Հ. Բ., Մայր ցուցակ հայերէն Ձեռագրաց Մատենադարանին Միութեամբ, Վենետիկ, 1914, Հատ. Բ., էջ 155-166 :

թուղթ : Կազմը. խաւաքարտ աեւ լաթով եւ կիտակաչի, անգարդ : Գիրը. բոլորդիր, ւերեք զանազան գրով : Զարդ չունի. Գ. մասին մէջ կան քանի մը պարզ լուսանցազարդեր : Ժամանակ. ՊԿԲ (1413) : Գրիչ. Մկրտիչ Եղեգեցի, նաեւ՝ իր եղբայրը Մարգար : Տեղի. Մենաստան Սաղմոսի : Ստացող. Թովմաս Մեծոփեցի : Յիշատակարան. թղ. 190բ : Բովանդակութիւն. Ա. մասին մէջ Տոմարական գրութիւններ հաւաքուած են :

ա) թղ. 1ա-25ա. Տոմար Հայոց :

բ) թղ. 25բ-26բ. Յաղագս թէ յուժէ եղան տոմարք աղագս :

գ) թղ. 27ա-31ա. Հարցումն Եւսեբի Ժամանակագրի առ Անատոլի եպիսկոպոս :

դ) թղ. 31ա-32բ. Մեկնութիւն Տոմարի Անդրիասայ :

ե) թղ. 32բ-34բ. Յաղագս թուականի :

զ) թղ. 35ա-47բ. Մեկնութիւն Տոմարի Հայկազնեաց :

է) թղ. 47բ-51բ. Յովհաննիսի վարդապետի, որ մականունն Կոդեոն, ի խնդրոյ Անանիայի աշակերտի (ուղղ. Ալաշկերտի) Եպս. ի վասն պիտերոյ զպատճառս վերաբերելեաց կամ ի բաց տանելեաց թուականին եւ այլոցն ամենայնի :

Այս քարոզներ եւ դաւանաբանական հարցեր :

ը) թղ. 52ա-58ա. Վասն տօնի Մենդեան եւ Յայտնութեան :

թ) թղ. 58ա-բ. Նախերզան (քարոզի) :

ժ) թղ. 58բ-65բ. Տիրատուր վրդ. ի թանն՝ Տէր ի տաճար աուրբ իւրում, յերկինս յաթոռ իւրում :

ժա) թղ. 66ա-73ա. Ի թանն՝ Մարմին եղեւ՝ քնակեաց ի մեղ :

ժբ) թղ. 73ա-73բ. Յովհաննու Որոտնեցոյ ասացեալ (նախերզան քարոզի) :

ժգ) թղ. 74ա-81բ. Մեծին Հռետորի Տիրատուր. Ամէն աւեմ ձեզ՝ զոր կապեցէ յերկրի եղիցի կապեալ յերկինս :

ժդ) թղ. 81բ-84բ. Եւ արդ սկսցուք ուստի տկանելն վայել է : «Ի դաւանութիւն հաւատոյն ճշմարտութեան» :

ժե) թղ. 84բ-87բ. «Արդ ի գլխաւորէ զհաւատս զԲանն մարմին խոստովանիմք» : (Այս անվերնագիր գրութիւնը քաղկեդոնական վարդապետութեան համաձայն է. ունի հետեւեալ բացատրութիւնը : «Իսկ չորրորդն ամենեւին ճշմարիտ է. զի ամեն Որդւոյ Էառ զբնութիւն մարդոյն, որպէսզի խոստովանիմք զԲրիտանոս մի ամեն եւ երկու բնութիւն, ճշմարիտ Աստուած եւ ճշմարիտ մարդ» :

ժգ) Թղ. 87թ-89թ. Ն Դաւթի Փիլիսոփայի ի խնդրոյ Աշոտոյ Պատրիկի. «Բանն զոր հարցէք...»:

ժէ) Թղ. 89թ-91ա. Նորին աշակերտի Թէոդորոսի Դաւոն կոչե-
ցեալ առ երկաբնական ընդդիմադրութիւն. «Անստացական բանն Աս-
տուած ի մարդանալն...»:

ժը) Թղ. 91ա-92թ. (Անվերմագիր դաւանական գրութիւն, իբր
յարասութիւն մախորդիւն, ԺԴ հատուածով): «Բայց պարտ եւ արժան
վարկանիւմ ակսանիւ...»:

ժթ) Թղ. 93ա-93թ. (Մեկնութիւն մախորդիւն, ԺԲ հատուածով): «Նախ քան զմեկնութիւն բանիս հարկաւորիմք...»:

ԱՅԼԵԻԱՅԼ ՆԻԻԹԵՐ

ի) Թղ. 93թ-95թ. Վասն արարողութեան Եկեղեցւոյ սուրբ խոր-
հըրդոյն: «Սեղանն սուրբ ցուցանէ...»:

իա) Թղ. 95թ-96ա. Եւ այս ան պիւղիւք վերծանութեան. նախեր-
դան, պարզ, չարադրեալ:

իբ) Թղ. 96ա-97ա. Մեկնութիւն գլխոց վերծանութեան: «Նա-
խերդան. քանզի բազումը յօժարեցին...»:

իգ) Թղ. 97ա-98ա. Տէր Միսիթարայ ասացեալ. «Աստուած յերկ-
նից խոնարհեալ...»: (Տաղ ի վերայ այբուբենի, հայերէն եւ թաթա-
րերէն, խաղաղութեալ):

իդ) Թղ. 98ա-98թ. Բանք յաղագս իւղոյ օծութեան. ի բանն
«Որպէս իւղ գի իջանէ...»:

իե) Թղ. 99ա-105ա. Հարցումն Հայոց առ երկաբնական. «Բայց
հարցանէ ազգս Հայոց քրիստոնէից...»:

իզ) Թղ. 105ա-107ա. Թուղթ Յրանկաց առ Հայք գրեալ նախա-
տանօք թէ զտօն չգիտեն առնել. «Այսպէս գիտութիւն լիցի ձեզ...»:
(Աշխարհարարով խառն):

իէ) Թղ. 107ա-115ա. Պատասխանի Յրանկաց թղթոյն ի Հոռոց
սրբոց գրեալ առ այնք որ զԲրիստոս երկու բնութիւն ասեն եւ ալլ
բազում չարիս մուծանեն յեկեղեցի Աստուծոյ եւ ջրով պատարագեն
եւ զՊետրոս առաքեալն մեծ կարծեն քան զայլոն, որ է մեծ հայհո-
յութիւն. «Բայց զայս պարտ է իմանալ»:

իը) Թղ. 115ա-118թ. Աւրհնութիւն յետ բեմբասացութեան. «Այժմ
ժամանեալ մեր...»:

իթ) Թղ. 119ա-122ա. (Մեկնութիւն ինչ Դանիելի մարդարէի)
«Ես Դանիէլ տեսանէի եւ ահա չորս հոգիք հարկանէին զծովն մեծ...»:

ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ

լ) Թղ. 123թ-190ա. Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու Որոտնեցւոյ
եռամեծի աշխատարեալ ի լուծումն Պարսպմանց արքոյն Կիւրդի,
ի խնդրոյ ումեմն բանասիրի, Գէորգեայ նորին հարազատի:

լա) Թղ. 191ա-364ա. Գիրք Առաքինութեանց: «Չաւրացիւր եւ քաջ
լեր...»: (Մինչեւ ի գլուխն ԺԸ, հինգերորդ մասին: Պակասին մինչեւ
ԻԳ գլուխն):

լբ) Թղ. 364ա-366թ. (Ներբողեան առ վարդապետն իւրն «ան-
ուանակիր Որդւոցն Ձերեղեա» - այսինքն Յովհաննէա Որոտնեցի):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

1391 թուականին. Գրիգոր Տաթեւացիի Լուծումնք Պարսպմանց
Գրոց, Թղ. 190ա-բ: (Հմտ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ Վ., ԺԴ. դարի հայերէն ձե-
ռագրերի յիշատակարաններ, Երեւան, 1950, էջ 590, թ. 735):

Գրչին՝ ՄԿՐՏԻՉ ԵՂԵԳԵՅԻ: Թղ. 190թ. «Այլ եւ զմեղօք մեռեալ
ոգի - զՄկրտիչ Եղեղեցի - սուտանուն կարօտ բանի - առնէք յիշման
զիս արժանի - եւ ձեզ լիցի մասն բարի - եւ ձեր ամէն յանցանք քաւի -
զմեզ յիշեցէք ի յաղաւթի - ի թուականիս Հայոց ՊԿԲ (1413): Գրեցաւ
լուծումնքս ի սուրբ մենաստանիս Սաղմոսի: Եւ ետու զգիրս յիշա-
տակ հոգեւոր եղբաւր իմոյ Թովմաս վարդապետի աստուածաբնակ
ուխտին Մեծուկայ վանացն. վասնզի նա զԱռ որս գիրս Աստուածա-
բանին ինձ եւ ազգականին իմոյ Մարգարէ վարդապետին ինքնագիր
ձեռաւք գրեալ շնորհաց մեզ: Քրիստոս Աստուած իւրն շնորհէ...
եւ իւր ծնողացն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն...»:

«Ի ՊՀ թուականիս մեր կացաք ի սուրբ մենարանա Վարագ՝
յահէ թաղաւորին Արեւելից Շահպուհ կոչեցեալ, առ Հոգեւ. եղբայրս
Մարգարէ վարդապետ եւ բաղձալի սրբազան Եպիսկոպոսն Տէր Յով-
հաննէս, որ ընկալան զմեզ իբրեւ Վրեշտակ Աստուծոյ: Եւ տեսաք
դմածեալն արեամբն Յիսուսի Վիրկէական փայտ խաչին Վարագայ:
Եւ ուրախացաք անճառելի ուրախութեամբ: Քրիստոս Աստուած լը-
սոքա ուրախացնէ աստ եւ ի հանդերձեալն: Եւ ի սոյն ամի յաղթեաց
Չաղաթէն զԹուրքման, զորդիք Յուսուֆին ի Վաղարշակերտ, եւ
դառն գերեաց»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՆՆԵՐ

Թղ 81թ. ՉՄկրտիչ Կրծուն գրիչ - քանս որ գրեցի յանդիմանիչ -
ինձ խրատ եւ ալլոց տածիչ - ով տեսանող եւ վերծանող - դու աղա-
չեա զՅիսուս Փրկիչ - մեղացն իմոց լինել քաւիչ: Մեղայ, մեղայ,

մեղայ: Թղ. 91ա. Ձուղղափառ ախոյեանն հաւատոյ, զաշխարհալուր հռետորն եւ զքաջ վարժապետն հայկազան տոհմի, զԳրիգոր, աղա-
չեմ յիշել առ Քրիստոս Աստուածն մեր՝ յոյսն ամենից:

— Թղ. 11բ. Զեղկելի քարտուղարս անարհատ քերթողութեան,
զՄկրտիչ մոլորեալ յիշեա, ով Տէր:

— Թղ. 51բ. Ձուր ջան եւ անօգուտ աչ... այ քերթող տետրակիս Գ
յիշեցէք:

— Թղ. 73ա. Զատառատիւ սորա զտարտամ Մկրտիչ կարօտ բանի,
ով խոհեմ վերժանող, յիշեա, աղաչեմ Աստուծոյ համար:

* * *

Ամփոփելով.

Օ.— Օքսֆորտի օրինակ. Պոտեան Մատենադարանի Ձեռ. Թիւ 69,
Թղ. 200բ-211բ:

Բ.— Պեռլինի օրինակ (օգտադործուած Գարեգին Յովսէփեանցէ), տես
Արարատ, 1906, էջ 261-272). Արքայական Մատենադարան, Ձեռ.
Թիւ 31, Թղ. 262-272:

Դ.— Տոմար Դ., Ս. Ղազարու Մատենադարան, Ձեռ. Թիւ 8, Թղ. 87բ-
89բ, 89բ-91ա:

Է.— Ճառընտիր Է., Ս. Ղազարու Մատենադարան, Ձեռ. Թիւ 822, Թղ.
175բ-179բ:

Հետեւեալ նշանները ցոյց կու տան.

+ կ'աւելցնէ. աւելցուած բառը ընդգծուած է: > կը պակսի, այն
բառը (բառերը), որուն առջեւ նշանը գրուած է:] կը փոխէ. փոխ-
ուած բառը ընդգծուած է: ~ կը տեղափոխէ բառերու կարգը նշա-
նակուածին համաձայն:

Հ. ՊՕՂՈՍ ԱՆԱՆԵԱՆ

Résumé

LES TROIS ECRITS DE DAWIT' P'ILISOP'AY

P. BOGHOS ANANIAN

(Suite de «Bazmavep», 1984, 1-2, pp. 29-61)

L'éditeur continue ici son introduction par la présentation des manuscrits qui sont à la base de cette édition. Il renvoie aux catalogues existants de Baronian-Conybeare et de Sargisean respectivement pour les manuscrits N° 69 de la Bodleian Library et N° 822 de St. Lazare de Venise. Il donne par contre une description détaillée du manuscrit N° 8 de St. Lazar (*Tomar IV*) qui n'avait pas été décrit jusqu'ici.

Suivent les textes des trois écrits de Dawit' P'ilisop'ay et de la diatribe inédite contre les Dyophysites de son disciple T'ëodor Dacon, accompagnés tous les quatre d'une version italienne soignée par l'éditeur.

ԴԱԻԹԻ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅԻ ԲԱՆ ՀԱԻԱՏՈՅ
ԸՆԴԻԵՄ ՀԵՐՁՈՒԱԾՈՂԱՅՆ

1. «Պատրաստեցէ՛ք տալ զսխառասխանի, ասէ համարձակագոյն յառաքեալսն Պետրոս, ամենայն խնդրողացն քանին, որ է վասն յուսոյն ձերոյ»¹: Եւ այս ոչ միայն [առ ի] վերջի զհեղափոխութեան զարթոյնս միտս, այլ եւ զսխառասխանացն ի բաց լուծանել երկունս, 5 զորս թերեւս անտեղի եւ յաւուր յայտնի ձեռնարկելոցն հարկաւորագոյն վերել. զի աւրէն է նոցա զե՛րբն յաղագս Աստուծոյ ճառից որոշել ժամանակ:

2. Եւ առ այս որո՞վ արդեւք ձեւակցութեամբ կամ առ ի՞նչ: Քանզի ոչ միով ոմամբ վրիպակաւ եւ ոչ զոմնն, այլ գրեթէ զքնաւ իսկ զանդամս եկեղեցւոյ ի յայս ախոս աւցտեալ եւ սխառակտեալ մախանաց չարին, զոր ստացեալսն յինքենէ, յիւր կամս՝ յանվերծանելին եռոյց հերձու(201)ածողական խորխորատն, եւ զաւրէն աւելոց ոմանց ի ծով միսելոց ամենայն ուստեք զմարդկայինս ամբոխեաց կեանս:

3. Այնքան աղջամղջաւ զյուրովից ոգիս շուրջ փակեալ՝ մինչ զի անկարելիք նոքա զով նկատել, եթէ ընդ ծայրագոյն քարի անձանցն կռուին, որ է ինքն Աստուած, յորժամ զյատակ եւ զվճիտ հաւատոյն ակն կողոպտել ձեռնարկիցեն: Այլ զվիժածացն ախտացեալք յանկատար ծնունդա՝ խաբեալք եղեն յարգանդէ հոգեւոր աւաղանին, ըստ վերստին ծննդեանն, յորս ոչ առողջ ի նոսա բերիւր դաւանումն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն արքոյ:

1. Ա. Պետ. Գ, 15:

Վերնագիր: Բ. Հերձուածողաց:

1. Օ. սխառասխանաց: Բ. սխառասխանի:

3. Բ. զհեղափոխութեան:

5. Օ. յաւուր] յաւուր: Ուղղ. ըստ Բ.:

6. ՕԲ. օրէն:

9-11. Օ. Էջին վարի ձխապնդման ծայրերը խնամուքեմէ սեւցած ըլլալով անըմբռնի եմ երեք տողի չափ: Լրացուցիմք ըստ Բ.:

DI DAVIDE IL FILOSOFO
DISCORSO DELLA FEDE CONTRO GLI SCISMATICI

1. «Siate pronti a rispondere», dice il più intrepido tra gli apostoli, S. Pietro, «a tutti coloro che chiedono conto della vostra speranza» (1 Pietro, 3, 15). E con ciò non solo [esorta] alla diligenza per risvegliare la mente dei pigri, ma anche a rimuovere dai deboli di mente ogni pena, che dovranno forse subire inopportunamente e per necessità coloro che in questo giorno si accingono a fare l'apologia, perché essi dovranno discernere il tempo per il discorso circa Dio.

2. Ma per quale scopo? Perché l'invidia del male ha fatto deviare in questo vizio ed ha dilaniato non solo con un unico errore o una unica persona, ma quasi tutti i membri della Chiesa; il quale [male] con parole dette da parte sua e secondo la propria volontà infuocò la indicibile perdizione eretica e, come certi venti che muovono i mari da ogni parte, perturbò la vita umana.

3. E circondò con tante tenebre lo spirito di molti, che ad essi fu impossibile vedere come essi combattano il loro bene supremo, cioè lo stesso Dio, quando impugnano l'occhio limpido e schietto della fede. Essi, infatti, quale procreazione imperfetta, sono abortiti, ingannati già nel seno del lavacro della nuova nascita; in essi non fu la sana professione del Padre e del Figlio e dello Spirito Santo.

10. ՕԲ. օգտեալ:

11. Օ. ացլսն] ստացեալսն: Լրացուցիմք: Օ. եռո: եղաք ըստ Բ.:

12. ՕԲ. զօրէն օրոց:

13. Բ. կայիմս] մարդկայինս:

14. Բ. աղջամղջա... լովից:

16. Բ. հաւատոյ:

4. Այսպէս աստարացեալք եւ վրիպեալք ի մայրենի դրկաց կաթո-
ղիկէ եկեղեցւոյ եւ ի սննդական դարմանոց հոգեպատում եւ աստուա-
ծախաւս կաթինն որ յընթերցութեան անհանգիստեանցն, ստուգիւն բարբա-
ռել ձեռնարկեցին ընդդէմ ճշմարտութեան. որոց ի վերայ վերեալ
25 արալանք երանաւէտ կենաց, սկզբնաւորին լծակոկիւք դտան եւ զու-
գակչիւք յեղկելի եւ յանտանելի տանջանա:

5. Եւ արդ առքա, զորոց բանքս, արժանի պոն անպիտում հա-
տուցման յարգարարատն Աստուծոյ. որոց միշտ ի լսելիս հնչէ ի-
մաստնոյն բան. «Մի՛ քան զարժանն ճարտարեր, պուցէ թիւրեացիս»²:
30 Իսկ արտաքոյ ինչ պրելոյն իմանալ առաքելականն ի բաց բերէ սահ-
ման եւ կազմէ կասկածադոյն³: Եւ դարձեալ զգուշանալ բանին՝ որ
յաղագս Աստուծոյ եւ զԱստուծոյ է, խրատէ առակողն, որ յոյժն իսկ
յայտսիկ էր քաջարանադոյն:

6. Այլ այսոքիկ անմտաբերելոցն ընդդիմացին, մանաւանդ եթէ
35 յանդէնելոցն. իսկ մեզ ի ՀԹ(201թ) գլոյն արքոյ վատահացելոց շնորհ,
որոց արդարութեան հաւատոց ասպնջական եղեւ արիւտ, նմանապէս
եւ բերան, հարկեցցի արբանեկել խոստովանական բանին: Զի սոցայն
լծակցութիւն վեհագոյն կենաց հանդիպողս զմեզ յաւրինէ, ըստ Պաւ-
ղոսի ձայնին: Քանզի ոչինչ մեզ անսիրտութիւն աշտ կամ անտեղի
40 գոյ յաստուածաբանութիւն միտել ճառս, մանաւանդ եթէ յոյժ իսկ փ
դէպ ժամանակի, յորժամ զերկիւղածութեանդ ձերոյ ընկալաք ամե-
նայորդոր փութով պիր:

7. Բայց ոչ համաւրէն կամեցողաց եւ ոչ վարկաբարդի, այլ հար-
կաւոր համարիմ որոց յաղագս Աստուծոյ հանդիսին ներածեալ քան
45 յինքեան. ամենայն ուստեք լինելով եւ ամփոփելով քահանայ միան-
գամայն զինքն եւ զենարան յարդարել եւ զբովանդակ ողջակիզեալ
խոստովանական բան, բարձրագոյն ելով մարմնոյ եւ մարմնականացս
եւ վեր ի լեառն համբառնալ աստուածական հնազանդութեան՝ ի
վայրէ զոգին երկրաքարչ եւ ստորաբերող խորհրդոյ, եւ հանդիպեցցի

2. Ժողով. է, 17: 3. Հմտ. Գաղ. Ա, 8-9:

25. Օ. երանաւէտ. Եղաք ըստ Բ:

28. Օ. արդարադատն. Եղաք ըստ Բ:

30. Օ. գրելոցն: Եղաք ըստ Բ: Օ. քերէ] բերէ: Ուղղ. ըստ Բ:

32. ՕԲ. առակողն:

33. Բ. այսոսիկ:

34. Բ. ընդդիմանային:

35. Օ. յանդէնելոց: Եղաք ըստ Բ: Բ. վատահացի:

4. Così, alienati e devianti dal seno della Chiesa cattolica, e dal nutrimento del latte spirituale, che [scaturisce] dalle mam-
melle della lettura [sacra], cominciarono a proferire la menzo-
gna contro la verità; i quali [eretici], perdendo la vita beata,
furono combattenti insieme al maligno originale, e con lui con-
divisero la pena miserabile ed insopportabile.

5. Ordunque, questi, di cui sto parlando, meritano tale giu-
dizio da parte del giustissimo Dio; ad essi fu rivolta la parola
del Sapiante: «Non essere troppo savio, forse pervertirai» (Eccl.,
7, 17). E quanto all'intendere oltre la Scrittura, disse l'Apostolo
che può portare fuori dai limiti e rendere sospetto (cfr. Gal.,
8-9); ed a restare guardingo in tutto ciò che riguarda Dio e le
cose di Dio ci esorta l'autore del Proverbio, che era così esperto
in questa materia.

6. Ma queste cose impugnano gli insensati, anzi i presun-
tuosi; mentre per noi che confidiamo nella grazia dello Spirito
Santo, e che abbiamo ospitato la giustizia della fede nel cuore,
come pure nella bocca, è d'obbligo servire la parola della [nostra]
professione; perché l'unione di questi ci fa incontrare la vita nel
suo sommo grado, secondo S. Paolo. Infatti, non vi è in noi vanità
oppure inopportunità nell'occuparsi della teologia, è anzi pro-
prio opportuno, perché abbiamo ricevuto la lettera pressante di
vostra pietà.

7. Non ritengo certo [opportuno] per tutti, né per coloro
che vogliono inutilmente [occuparsi della teologia], ma lo ri-
tengo necessario per coloro che si accingono all'esame di Dio e
non di se stessi, essere in tutto sacerdote e nello stesso tempo
altare, predisposto ad immolare totalmente la parola della pro-
fessione, stando in alto [e staccato] dal corpo e dai corporei,
innalzandosi sul monte della divina obbedienza e separando lo

38. ՕԲ. հանդիպողս: ՕԲ. յորինէ: ՕԲ. Պողոսի:

41. Բ. > ի դէպ:

43. ՕԲ. համօրէն:

44. Բ. հանդիպիւին:

45. Բ. քահանան:

49. ՕԲ. ստորաբերող:

50 երանութեան մաքրագործինցն արտից, որոց հանդիսադիրը գոլ տեսա-
նեմք զնոյն ինքն Աստուածն Բան, եւ մրցանակ յաղթութեանն՝ զաս-
տուածատեսութիւնն խոստանալ:

8. Այն որ միայն է բարի եւ բնաւ իսկ վեհագոյն բարեաց պատ-
ճառ, լոյս անճառ եւ համաւրէն պայծառութեան լուսոյ աղբււր,
55 կեանք անմահ եւ կենազործակ մահացելոց եւ անմահից, դոյ անեղ
եւ գոյացուցիչ էիցս, էութիւն անհիւթ, բնութիւն անհատ, տարա-
ծումն ամփոփ, նրբութիւն անարդեւ, կար ամենազաւր, հնար ամենա-
հաս, բաւականութիւն անծախելի, էութիւն անթերանելի, վառք ան-
համեմատ, պայծառութիւն անզուգական, մեծութիւն անքակ, կեր-
60 պարան նոյն ամենայն իւրիք. (202ա) իսկ բնութիւն պարզ եւ յստակ
եւ առանց ի բազմաց գոյացեալ, անտեսանելի, անասելի, անպարա-
զրելի, անըմբռնելի, անքննելի, անհասանելի, անճառելի, հաւատալի
եւեթ: Եւ կամ եթէ զայս իցէ ոչ ընդդէմ նմին որոշել սահման, որ ի
մեղն է յոյժ բարեձեւագոյն, անդատելի գոլ ի մտաց, անյուելի ճա-
65 ուելի, միշտ նոյն, ամենակալ, ամենայն ուրեք եւ սակայն անխառն
յամենեցունց:

9. Մի Աստուած յերիս անձնաւորեակ դէմս, ի նոյն ամփո-
փեալ բնութիւն, որոյ անչափելի լուսոյն ճառագայթ՝ եւ մերձա-
կայ հոգւոցն անըմբռնելի՝ թէպէտ իմանալիք եւ հրեղէնք: Եւ զայնր
70 արդիւն հասարակաց հաւանելիս առաջի դնել վայելուչ բանիս եր-
կրագործ, աստուածային տեսչութեանցն ժամանեալ, երջանիկն Եսա-
յիսս ի շուրջ կացելոց սերտլիցից ուսեալ զՏէրն ընդունել երեքսըր-
բեան փառաբանութիւն իմանալի ձայնիւք ընդ թեւոց ծածկութիւն
թաքուցեալք, եւ իբրեւ միջնորդուք ոմամք յանժուժկալելոյն յին-
75 քեանս ամփոփեալք ի բոցարձակ ճառագայթից⁴:

4. Հմտ. Ես. 2, 2-4:

50. Բ. հանդիսարան] հանդիսադիր:

51. Բ. յաղթութեան:

51-2. զաստուածատեսութիւն:

54. ՕԲ. համօրէն: Բ. աղբււր:

55. Օ. կենազործակ: Եղաք ըստ Բ:

56. Բ. էութեանն: Բ. բնութեանն:

57. ՕԲ. զօրութիւն:

spirito dai pensieri terreni e bassi, per avere la beatitudine dei cuori puri, che hanno come remuneratore lo stesso Verbo di Dio e come compenso della vittoria la promessa della visione divina.

8. Colui che è il solo bene e causa esimia di tutti i beni, lume indicibile e fonte di tutto lo splendore della luce, vita im- mortale e vivificatore dei mortali e degli immortali, che esiste non essendo creato ed è creatore degli esseri, essenza incorpo- rea, natura indivisa, estensione senza dispersione, finezza senza ostacolo, potenza onnipotente, capacità che a tutti accorre, abi- lità inconsumabile, essenza immancabile, gloria inconfontabile, splendore ineguagliabile, grandezza indissolubile, figura immuta- bile, inafferrabile, ineffabile, solamente credibile. Oppure, se que- sto non è contrario al definirlo e limitarlo, potremo forse dire ciò che è molto conveniente in noi, [e cioè] che egli sia insepa- rabile dalla mente, [che sia] opportuno parlare di lui senza sosta; [che sia] sempre lo stesso, onnipotente, onnipresente, benché non si confonda con nessuno.

9. Dio è uno in tre Persone, radunate nella stessa natura, di cui i raggi dell'immensurabile lume sono irraggiungibili dagli stessi spiriti vicini, benché siano essi spirituali e formati di fuo- co. Ora, il beato Isaia, coltivatore della parola decorosa, avendo raggiunto la visione divina ed avendo imparato dai serafini, che circondano [il trono] e glorificano il Signore [cantando] il tri- sagio con voce spirituale, nascondendosi sotto le ali, quale mezzo protettore dai raggi fiammeggianti, ci propose il frutto di questa [verità] da essere accettato comunemente.

E con ciò insegnò alla Chiesa di Dio ad ammettere in tre Persone l'unico Dio, l'unica natura e l'unico Signore; delle quali una è generatore, l'altra genita e la terza proceduta. Non [sono] separate nel tempo, né distinte una volta; non [sono] tre prin- cipii, né senza principio ugualmente; ma l'una è senza causa e l'altra causata.

64. Բ. անջատելի] անդատելի:

69. Բ. հոգւոյն: Օ. հոգւոյն (լուսանցքի մէջ սրբազրուած ց նոյն գրով): Օ. իմանալի:

72. Բ. կացեալ] կացելոց:

73. Բ. փառաբանութեան:

74. Օ. ծածկելի] ծածկութիւն: Եղաք ըստ Բ:

10. Եւ այնպէս զեկեղեցի Աստուծոյ վարդապետեաց Երիւ ընդունել անձինս, զմի Աստուածն եւ մի բնութիւն եւ մի Տէր. յորոց ոմն ծնող եւ միւսն ծնունդ, քակ ռմն արտաքս առաքումն. ոչ ժամանակաւ զատեալք եւ ոչ երբեմն որոշեալք, ոչ երեք ակղբունք եւ ոչ անսկզբունք միապէս, այլ ոմն առանց պատճառի եւ ոմն պատճառաւ: Եւ ասեմ իսկ առանց պատճառի է Հայր, էն միշտ անսկիզբն եւ յաւիտենական աղբեր եւ պատճառ Որդւոյ ծննդեամբ, Եւ Հոգւոյն արտաքս առաքութեամբ: Այլ եւ Որդի եւ Հոգի ոչ յետ ժամանակի եւ ոչ սկսեալք, այլ անդէն ընդ պատճառին (202բ) գոլով ամենակատարք, կամ թէ զնոյն ինքն կտակաւ սահմանեցելով յածից[ի] ոք՝ երթեալ հասանիցէ յակն եւ յաղբեր, ուստի ոչինչ զոյ աւտարացեղ կամ ալլաբուն, այլ ամենեւին նոյն, կամ թէ պարզադոյն իսկ ասացից՝ լոյս եւ լոյս եւ լոյս, մի ելով լուսոյն բնութիւն, ըստ ումեմն նախ քան զմեզ իմաստասիրելոյ:

11. Այնքան եւեթ ընտրելիք՝ ըստ որում ոչ զանգանին դէմքն եւ ոչ միութիւնն ամբոխի: Ոչ Հայր զրկէ զՈրդի ա'յլ Որդւոյ ծննդեամբ կամ առաւել քան զՈրդի ունակութեամբ, բայց զի ծնողն է: Եւ ոչ Որդի ճոխանայ քան զՀայր կամ ներդեւի ինքն զոք ծնանելով կամ մարդեղութեամբն, բայց միայն զի ծնունդ է: Եւ ոչ Հոգին սուրբ զերկոսին յաղթահարէ կամ զիջանի՝ հայր ումեք գոլով կամ եղբայր Որդւոյ, թէպէտ ի Հաւրէ է. այլ այսպէս մնացեալք քնաբար յերկաքանչիւրսն յատկութիւնք. երեք մի են, մանաւանդ թէ երեքն մի փառաբանի ամենասուրբ Երրորդութիւնն:

12. Զոր ինքն իսկ անտեսանելին ի տես արարելոյս Երեւալ՝ ծանաթադոյն զլսողսն արար, ասելովն. «Ես ի Հայր եւ Հայր յիս»⁵ եւ «Հոգին սուրբ որ ի Հաւրէն ելանէ եւ յիմէն առնու»⁶ յորմէ հաւատարմոյն տեղեկացեալ եւ հաւանեալ աստուածաբանութեանցն Յովհաննէս՝ ասէ. «ԶԱստուած ոչ ոք ետես երբեք, բայց Միածինն Որդի՝ որ ի ծոց Հաւր՝ նա պատմեաց»⁷, եւ զհամաբարբառսն նոցին:

5. Յովհ. ԺԴ, 10, 12: 6. Յովհ. ԺԵ, 27. ԺԶ, 14: 7. Յովհ. Ա, 18:

76. Բ. այսպէս: Բ. վարդապետաց:

78. ՕԲ. ծնող: ՕԲ. ժամանակօք:

79. Բ. երբեք] երբեք: (Օ. երբեք. լուսանցի մէջ սրբագրութեամ Եղան Բ):

80. Բ. աղբեր:

85. ՕԲ. յածից. ուղղ. ըստ իմաստին:

86. Բ. յաղբեր:

87. Օ. օտարացեղ: Բ. օտարացեալ: Բ. այլաբան] այլաբուն: Բ. > իսկ:

91. Օ. > ոչ միութիւնն: Յաւ. ըստ Բ: Բ. միութիւն:

10. Dico senza causa il Padre, che era senza principio ed è fonte e causa eterna del Figlio per generazione, e dello Spirito per processione. Però il Figlio e lo Spirito non sono posteriori nel tempo, né ebbero inizio, ma furono perfettissimi insieme alla causa. E, se uno, dopo avere definito con precisione, girovagando andasse a trovare la fonte e la sorgente, non vi troverebbe cosa estranea e diversa, ma completamente la stessa cosa; o, se volessi dire più semplicemente, troverebbe luce, e luce, e luce, poiché la natura della luce è una, come filosofò qualcuno prima di noi.

11. Però esse sono talmente distinte da non confondere le ipostasi, né turbare l'unità. Né il Padre sminuisce il Figlio con la generazione di un altro figlio, o per la relazione oltre il Figlio, ma solo [è distinto] in quanto è genitore. Né il Figlio si arricchisce oltre al Padre, né viene meno a Lui, come se avesse procreato qualcuno o per essersi fatto uomo, ma [rimane distinto] in quanto è generato. Né lo Spirito Santo impera o cede, come se fosse padre di qualcuno o fratello del Figlio, benché [proceduto] dal Padre. Ma in ognuno di essi rimangono tali le proprietà della natura, che i tre sono uno, anzi si glorificano come una Trinità.

12. E lo stesso [Figlio] invisibile, che si è fatto visibile per noi, venne a farsi conoscere a coloro che lo ascoltano, dicendo: «Io sono nel Padre ed il Padre è in me» (Gio., 14, 10). E «lo Spirito Santo che procede dal Padre e riceve da me» (Gio., 15, 26; 16, 14). E Giovanni il teologo, informatosi accuratamente da Esso e dando il suo assenso, dice: «Nessuno ha mai veduto Dio, senonché l'Unigenito Figlio, che è nel seno del Padre, il quale ce [lo] ha fatto conoscere» (Gio., 1, 18).

92. ՕԲ. ծնողն:

96. ՕԲ. ի Հորէ: Բ. > ի Հաւրէ է:

97. Օ. միք] մի են: Նդաք ըստ Բ:

98. Բ. երրորդութիւն:

99. Բ. ի տեսութիւն] ի տես: Բ. արարեալ] արարելոցս:

100. ՕԲ. ծանօթադոյն: ՕԲ. զլսողսն:

104. ՕԲ. Հօր: Բ. զհամաբարբառս:

- 105 13. Եւ արդ, ո՞ր ոք այսոցիկ ունի ընդդէմ ասել. դի ոչ ոք աւտարարուն եւ իշամ անտեղեակ Երրորդութեան, այլ նոյն ինքն Որդին, մին յերրորդութենէն, որ ուսոյցս. որով «ի վախճան ժամանակացս խաւեցաւ Հայր ընդ մեզ. Որ է լոյս փառաց եւ նկարագիր էութեան նորա»⁸. Եւ «Ոչ յարիչտակութիւն համարեցաւ զդո՞ւն հաւասար Հաւր, այլ զանձն թափեաց եւ էջ յարդանդ կուսին»⁹ առեալ ի նմանէ զծառային կերպ, ոչ յանապականէ (203ա) եւ ոչ ապականացու, այլ յապականացուէս՝ անապական ցուցեալ, եւ յախտակրելոյս եւ մահկանացուէս՝ անախտ եւ անմահացու, զոր աւրինակ ի մեղանչելոյս՝ անմեղ:
- 115 14. Քանզի «Մինչդեռ նստէաք ի խաւարի մեղաց եւ ի ստուերս մահու»¹⁰ վերածագեաց արդարութեան արեղակն, որ զխաւար յանցանացն եւ զարկածս ախտիցս միահաղոյն հալածեաց ի մէնջ: Եւ համայն ի բարձանց երկրային՝ այլ եւ երկնաւոր. քանզի էջ առ մեղ անմարմինն եւ ել մարմնացեալ. ոչ մասն ինչ ի մարդոյ առեալ եւ ոչ ի մարդ բնակեալ, այլ մարմին բովանդակ եւ շունչ եւ միտս մարդկային յինքն խառնեալ եւ ընդ ինքեան տեսդեալ եւ զոյացեալ:
- 125 15. Եւ եթէ հաւատարմի զինքն պահանջէ ասել «Բանն մարմին եղեալ» ըստ աւետարանական ձայնին, «եւ բնակեալ ի մեղ»¹¹ ոչ եթէ յիւրում մարմինն, ըստ ոմանց չարափառութեանց, որ զինքն Որդին յինքեան մարմինն իբրեւ յոմեք ասեն բնակեալ, այլ իւրովն իբրեւ զմեղ լինելով ընդ մեղ բնակեալ. ըստ այնմ, զոր ինքն Աստուած Բանն նախաճառեաց զյապաղայսն բացակատարելոյ՝ թէ «Բնակեցայ ի նոսա եւ զնացից ի նոսա»¹²: Ի նոսա, ասէ, բնակէ եւ ոչ ի նմա. քանզի ոչ ոք ինքն յինքեան բնակէ: Եւ զարձեալ Երեմիաս յաղագս Որդւոյ ասէ. «Սա Աստուած մեր, ոչ համարեսցի ա՛յլ առ սա»¹³ եւ յետ փոքր մի ասէ. «Ի յերկրի երեւեսցի եւ ընդ մարդկան

8. Եբր. Ա, 2, 3:

9. Փիլ. Բ, 6, 7: Հոս ունիմք զանձն թափեաց փոխանակ զանձն ունայնացոյց, ինչպէս Գիրք Թղթոցի մէջ, էջ 204:

10. Սղ. ճՁ, 10: 11. Յովհ. Ա, 14: 12. Բ Կոր. 2, 10: 13. Բարուք, Գ, 36:

105-6. Օբ. օտարարուն:

108. Օբ. խօսեցաւ:

109. Օ > զգո՞ւն: Յաւ. ըստ Բ:

110. Օբ. Հօր: Օ. զհաւասարն:

112. Բ. անապականացուցեալ:

113. Օ. օրինակ:

115. Բ. մեղացն:

13. Ora, chi può contraddire queste cose? Perché nessun altro estraneo o ignoto alla Trinità ci ha insegnato [queste cose], ma lo stesso Figlio, uno della Trinità. Per mezzo del quale il Padre parlò con noi in questi ultimi tempi, per mezzo di «colui che è lume della sua gloria e impronta della sua sostanza» (Ebr., 1, 3); per mezzo di «colui che non pensò di valersi della sua uguaglianza con Dio, ma preferì annientare se stesso, e scese nel seno della Vergine» (Fil., 2, 6-7); dalla quale prese la forma di schiavo, non la [natura] incorruttibile, né quella corruttibile, ma dalla corruttibile [rendendola] incorruttibile, e dalla passibile e mortale [rendendola] impassibile ed immortale, come pure dalla peccabile [rendendola] impeccabile.

14. Poiché, «mentre sedevamo nelle tenebre e nell'ombra della morte» (Salmo 106, 10) spuntò il Sole della Giustizia, che scacciò via le tenebre del peccato e la seduzione dei vizi. Egli scese interamente dal cielo [per essere] terreno, [pur rimanendo] celeste; poiché l'incorporeo discese a noi e salì fattosi uomo corporeo. Non prese una parte dell'uomo, né abitò nell'uomo, ma congiungendo tutto il corpo e l'anima e la mente umana a sé, li credò con sé e diede loro sussistenza.

15. E se egli esige veramente che sia detto: «Il Verbo si è fatto carne», secondo la parola del Vangelo, «ed abitò in mezzo a noi» (Gio., 1, 14), [ciò] non significa che [abbia abitato] nel suo corpo, come alcuni opinarono ereticamente, i quali dicono che il Verbo abbia abitato nel suo corpo come in una persona. Ma egli abitò fra noi col suo corpo, secondo quello che il Verbo di Dio predisse, per dimostrare ciò che avrebbe adempito in futuro, dicendo: «Abiterò con loro, e fra di loro camminerò» (2 Cor., 6, 16; cfr. Ez., 37, 27). Infatti disse: «Abiterò con loro» e non in lui, poiché non abitò in se stesso. Anche Eremia, parlando del Figlio, disse: «Egli è il nostro Dio, e nessun altro può gareggiare con lui» (Baruc, 3, 30). E poco dopo dice: «Così egli apparirà sopra la terra ed abiterà in mezzo agli uomini» (Baruc,

117. Բ. ախտից: Բ. միահաղոյն:

118. Բ. համեմայն] համայն:

119. Օ > ինչ ի: Եղաք ըստ Բ:

120. Օ > ոչ ի մարդ: Յաւ. ըստ Բ:

124. Օբ. մարմին: Ուղղ. ըստ իմաստին:

125. Օբ. մարմին: Ուղղ. ըստ իմաստին:

չըջեսցի»¹⁴: Իսկ Զաքարիաս ասէ. «Ահաւասիկ եկի եւ բնակեցայց ի միջի քում, Երուսաղէմ»¹⁵:

16. Եւ արդ, եկեալ ի կատարել զկանխասացութիւն մարդարէիցն
135 վերադոյն զոյացութեան գտեալ եւ անդր քան զընտրութիւն զայս հա-
սարակաց. հրաշանան միտք զիա՞րդ հոգս ընդ հոգւոյն խմորի եւ մեք
յԱստուած բնակիմք մի զանկուած. ոչ Բանն փոխեալ ի մարմնոյ
Թանձրութիւն, զի Աստուածն ոչ ընդ փոփոխման է ասողն. «Ես նոյն
եմ եւ ոչ փոփոխիմ»¹⁶: Եւ ոչ զմարմնոյն ծախեաց Թանձրամասնու-
140 Թիւն: Քանզի ոչ էր պիտոյ առման, զոր վերստին ունէր (203բ) եղ-
ծանել:

17. Այլ ա՛ռ եւ առաւելոյց բնակցութեամբն վեհագունին յաղ-
թելով: Քանզի մանուկ ի կուտէ ծնանի եւ կուսութեանն կնիք ան-
խախտելի մնայ: Այս գեր ի վերոյ է մարմնոյ, եւ աստուածային եւ
145 հրաշափառագոյն նշան: Սակս որոյ եւ Աստուածածին այս ասի կոյս:
Սոյն օրինակ եւ միանալ Բանին ընդ հոգեղինին եւ մի լինել բնու-
թիւն նորն Ադամ՝ ի վեր քան զքան է եւ անճարելի, կամողին եւեթ
կարելի, որում ամենայն անհնարինք հնարաւոր դոն: Իսկ եթէ տա-
րակուսիս ի միանալն անյանկ բնութեանցն, տարակուսելի քեզ դոն
150 եւ կուսութեամբն յղութիւն եւ յետ ծննդեանն կուսութիւն, եւ կոյս
միանգամայն գոլ եւ գիեցուցիչ Որդւոյ: Իսկ ասպա թէ զայս հաւա-
տով կնքես, նովին հաւատով զմիանալն անյանկ բնութեանցն ընկա՛լ
ի հրեշտակապետէն, հաւատակից լե՛ր կուսին՝ եթէ «Ոչ տկարանայ
երբեք առ ի յԱստուծոյ քան»¹⁷: Եթէ էր ընդ քննութեամբ՝ Թերեւս
155 ոչ էր աստուածակերտ հրաշք:

18. Իսկ Որդի ի վեր քան զընտրութիւն տնաւրինեցաւ, փոխանակ
հնոյ՝ նոր եղեալ Ադամ, զի զառաջին կուսին վտանգաւոր երկունսն
լուծցէ: Եւ զի ոչ էր կար մարդոյ եղծուլ զանիծիցն վճիռ, ինքն եկն
նամակադիր նզովիցն, եւ ամենայնի մերումս հաղորդեալ կրիցս՝
160 զըովանդակն ելոյծ:

19. Քանզի անփոփոխելին փոքրկացաւ եւ զժահահոտեալ մեղաւք

14. Բարուք, Գ, 38: 15. Զաք. Բ, 10: 16. Հմմտ. Սղ. ձԱ, 28: 17. Ղկ. Ա, 17:

137. Բ. խոխել] փոխեալ:

138. ՕԲ. ասողն:

143. Բ. կուսութեան:

145. Բ. > այս:

147. Բ. ամդամ] Ադամ: Թ. Գ. կ'ուզդէ ամգամ:

3, 38). E Zaccaria dice: «Ecco, verrò ed abiterò in mezzo a te, Gerusalemme» (Zac., 2, 15).

16. Ordunque, egli è venuto per compiere le predizioni dei profeti, ed era superiore alla sostanza ed oltrepassava questa natura comune. La mente umana si meraviglia nel pensare come mai questa terra possa mescolarsi [impastarsi] con lo spirito, e come noi possiamo abitare in Dio, formando una cosa [composta]. Non che il Verbo si muti nella densità corporea, perché Dio non è soggetto a cambiamento, secondo colui che dice: «Io sono lo stesso e non cambio» (Mal. 3, 6). Né distrusse la densità del corpo, poiché non sarebbe opportuno prendere ciò che poi dovesse distruggere.

17. Ma prese il corpo e lo arricchì con l'abitazione del Sublime. Infatti nacque bambino dalla Vergine, ed il sigillo della verginità rimase intatto. Questo è superiore al corpo ed è miracolo divino e meraviglioso. Perciò la Vergine pure si chiama Deipara. Nello stesso modo anche l'unione del Verbo con il suo corpo e il farsi una natura, quale nuovo Adamo, è superiore alla mente [umana] ed è ineffabile; solamente possibile a colui che ha voluto ed al quale è possibile tutto ciò che sembra impossibile.

18. E se tu dubiti che le nature incompatibili possano unirsi, devi pure dubitare della concezione verginale, e della verginità dopo la generazione e della verginità insieme all'allattamento del Figlio. Ma se confermi questo con fede, accetta pure dall'arcangelo, con la stessa fede, l'unione delle nature incompatibili, creda con la S. Vergine che «niente è impossibile dinanzi a Dio» (Luca, 1, 37). Se fosse soggetto all'esame, non sarebbe un miracolo divino.

19. Ma il Figlio si è incarnato in modo superiore alla natura, è diventato nuovo Adamo al posto del vecchio, per sciogliere le doglie pericolose della prima vergine. E siccome l'uomo non era capace di cancellare il decreto delle maledizioni, Egli stesso ven-

150. Բ. ծննդեան:

156. ՕԲ. տնօրինեցաւ:

157. Օ. հնոց: Եղաք ըստ Բ:

161. Օ. անամփոփիմ: Բ. ամփոփիմ] անփոփոխելին: Ուզդ. ըստ իմաստիմ. նոյն-
պէս Թ. Գ. Օ. մեղաւք: Բ. մեղօք:

- գմեր թնութիւնս՝ իւր մարմին առնել ոչ զարշեցաւ, եւ եցոյց ամենայն վտանգից գեր ի վերոյ: Ամենակատարն տղայացաւ. յաւիտեանականն այսաւր ծնաւ. Բանն եւ իմաստութիւն անսաց անբանութեան տիրոց. լոյսն անհամեմատ խանձարբաւք պատեցաւ. ի քերովմէս հանգու(204ա)ցեալն՝ ի մաուր եղեւ առննկեցիկ. ուխտից եղողն Աբրահամու՝ թլիատութիւն յանձն էառ. սուրբն արբոց իբր արբութեան պիտող ի տաճարն ածաւ. աւրինացն տուիչ ընդ կարգաւ աւրինի եմուտ, որում աղաւթէր իսկ ծերունին զլուծումն կենաց, արձակումն կապելոց զնա ծանուցեալ: Զուրբ Յորդան[ան]իս բուսնի ի հուր մկրտող եւ ի Հոգի. եւ նախ անդ իսկ ցուցանէ Մկրտչին զիւր զիառան, ինքն մի յերրորդութենէն զուր ընդ Հօր եւ ընդ Հոգւոյն: Փորձի քաղցիւ գեր ի վերոյն փորձանաց, եւ նախ քան ի դէպ ժամանակ ոչ սաստէ փորձողին: Ննջէ ի նաւին, որ անքուն ակամբ պահէ զիսրայէլ. եւ ի խորոց վերայ քայլէ ոչ օտար թեթեւութեամբ. աշխատի յուղեգնացութենէն՝ հանդիստն աշխատելոց. եւ ծարաւեալ՝ ըմպել հայցէ ի սամարուհոյն կենաց աղբերն:

20. Եւ քի մի՛ յերկարագոյնս ինչ բանիւս վարեցայց, կրէ, հրաշագործէ, յերակրի, կերակրէ, խղէ զչղթայս մեղաց, ազդէ նախատեսաբար եւ հարցեալ ուսանի իբր անդիտակ. արտասուէ, կենածէ, զարջանայ, արտմի, աղօթէ, զարհուրի, զարկուցանէ, ըմբռնի, խաբաղանի, չարչարի, խաչի, մեռանի, արձակէ զչունչն իւր յիւրմէ մարմնոյն, յամէ եռաւրեայ, յառնէ ճոխութեամբ:

21. Զայս ամենայն յինքն կրեաց ճշմարտապէս բնութեամբ Որդին, առ երկաքանչիւրովքն բարեգ[որ]ծեալ ի մեղ կամաւ եւ ոչ բռնութեամբ. քանզի ոչ երբեք բռնադատիւր անմարմինն, որ ան-

162. Օ. իր] իւր: Եղաք ըստ Բ: Բ.առեալ] առնել:

164. ՕԲ. այսօր: Բ. անբանութենէ:

165. ՕԲ. խանձարբօք:

166. ՕԲ. եղողն:

167-8. ՕԲ. պիտող:

168. ՕԲ. օրինաց: ՕԲ. օրինի:

169. ՕԲ. աղօթէր:

170. Բ. Յորդանանիս: ՕԲ. մկրտող:

ne, colui che scrisse il decreto, e partecipò alle nostre passioni in ogni modo, e le sciolsse tutte quante. Poiché l'immutabile divenne piccolo e non disdegnò a prendere come suo corpo la nostra natura fetida di peccati, e si manifestò superiore ad ogni pericolo. Il perfettissimo divenne pargolo, l'eterno nacque in questo giorno, il Verbo e la Sapienza accettò l'irragionevolezza dell'età, il lume incomparabile si è fasciato dei panni di bambino, colui che fece il patto con Abramo accettò la circoncisione. Il santo dei santi viene portato al tempio come se avesse bisogno di purificazione. Colui che diede la legge si sottopone all'ordinazione della legge; e lui il vecchio pregava di «lasciare andare in pace» conoscendolo come colui che assolve i legati. Colui che battezza col fuoco e con lo Spirito accetta di lavarsi nell'acqua del Giordano ed ivi mostra la sua gloria per primo al Battista, come uno della Trinità, insieme al Padre e allo Spirito Santo. Si sottopone alla tentazione della fame essendo superiore alle tentazioni, e non allontana il tentatore prima del tempo convenuto. Dorme nella barca «colui che custodisce Israele con occhio senza sonno» (Salmo 120). E cammina sulle profondità con leggerezza non estranea [a sé]. Si stanca per le fatiche dei viaggi colui che è il riposo degli affaticati. Prova la sete e chiede da bere alla samaritana colui che è la sorgente della vita.

20. E, per non allungare il discorso, dico: Egli patisce, fa dei miracoli, si nutre e dà da mangiare, distrugge le catene dei peccati, predice e, come se non sapesse, domanda per sapere, piange, risuscita, freme, si rattrista, prega, teme, stramazza per terra, viene preso, flagellato, tormentato, crocifisso, muore, spira l'anima dal suo corpo, indugia per tre giorni [nel sepolcro] e sorge con gloria.

21. Tutte queste cose il Figlio patì veramente secondo la natura, dandoci beneficio con ciascuno di essi, volontariamente e non per necessità, poiché non poteva essere sottoposto a neces-

171. ՕԲ. + ի նախ: ուղղ. ըստ իմաստիմ: Բ. ցուցնէ: Կ'ուղղէ Թ. Գ.:

172. ՕԲ. Հօր: Բ. Հոգւոյ:

173. Բ. վերոյ:

175. Բ. արոց] խորոց:

177. ՕԲ. սամարուհոյն: Բ. աղբերն:

183. ՕԲ. եռօրեայ:

185. ՕԲ. բարեգծեալ] բարեգործեալ: Լրաց. ըստ իմաստիմ:

դատին իսկ ընդ միանալ ի Բանն՝ ընդ նմին գոյացաւ վերադոյն մեղաց եւ ապականութեանց, ախտից աւ մահու: Զի եթէ ի բռնութենէ գոյր ըմբռնեալ՝ ի նմին բանտի կապանակ[ց]ացն արձակումն տալ ոչ կարէր. այլ նա ինքն չխանարար (204ր) դամենայն յանձն էառ զի հաւատեալ եւ ոչ առաջաւք երեւեալ՝ մերում մահու հաւասարեաց միջոն կենդանի. եւ ի վիմի փակեցաւ պարունակողն տարերց, այն որ արգելեալն էր ի գերեզմանի, գհայրենին ոչ ի բաց մերկանայր աթոռ, այլ ընդ իւրում շնչոյն առ դժոխականսն պայծառանայր ասելով կապելոցն թէ՛ Ելէք, եւ որոց ի խաւարին թէ՛ Յայտնեցարուք: Եւ յարուցեալ ի գերեզմանէն անփոփոխարար եւ անյեղ առ թովմայեանսն մտանէ գրաւքն փակելովք, յայտ արարեալ թէ՛ որ ի ծննդեանն ոչ խախտեաց զկուսութեանն կնիք եւ ոչ աստ ի մտանել ունի պէտս ինչ փակի:

200 22. Այլ եւ շաւշափելն ի թովմայէ գինքն եւ գրեւեռացն վէրս՝ ոչ այլ ինչ նմա, որքան թէ զայս կամի արժանի հաւատոյ ճշգրտել՝ պարգեւէ, թէ որով մարմնով քեւեռեալ ի խաչին սլէրս յինքն ա՛ռ, նովին թանձրամասն մարմնով յարեալ եւ շաւշափելի, ոչ փոփոխեալ եւ ոչ այլալեալ եւ ոչ ի վիրացն բռնութենէ ընդ մահու գրաւեալ:

205 Սոյնպէս եւ գանդարաւտ ճաշակումնն յառաջ քան զյարութիւնն յայտնի ցուցանել կամեցեալ՝ յաղաղաւ այնորիկ դարձեալ ճաշակէ աւ յետ յարութեանն. եւ այսպէս դամենայն հայհոյացն խցեալ դրերանս:

210 23. Համբարձաւ ի յերկինս՝ ոչ վատթար ոք եւ կամ անտարաբուն ի հայրենի աթոռն հանգուցեալ, այլ նոյն ինքն Աստուածն Բան որ յերկնուստ էջ եւ մարմնացաւ, զոր եւ Պաւղոսն գոչէ. «Որ ելն զի՞նչ է, ասէ, եթէ ոչ զի էջ նախ. որ ի ներքնագոյն կողմն երկրի էջն՝ նոյնն է որ ելն ի վերոյ քան դամենայն»¹⁸: Եւ ինքն իսկ իջողն եւ ելողն Որդին մարդոյ ասէ. «Ոչ ոք ել յերկինս եթէ ոչ որ էջն յերկնից որդին մարդոյ, որ էն յերկինս». Եւ դարձեալ թէ՛ «Տեսանիցէք

215 զՈրդի մարդոյ (205ա) զի ելանիցէ ուր էր դառալինն»¹⁹ Եւ թէ «Երթամ

18. Եփես. Դ, 9-10: 19. Յովհ. Գ, 13. 2, 63:

188-90. Օ. էջիմ վարի ձախակողմեան ծայրերը ամբօքեռնիի ևն. լրացուցիմք քստ Բ: Բ. կապանակացն: Ուղղ. ըստ իմաստիմ:

191. ՕԲ. առ աչօք:

192. ՕԲ. պարունակողն:

197. ՕԲ. դրօքն: Օ. փակելաւք: Եղաք ըստ Բ:

200. Օ. շօշափելն: Եղաք ըստ Բ: Բ. շօշափելն:

205. ՕԲ. գանդարաւտ: Բ. ճաշակումն: Բ. զյարութիւն:

sità l'incorporeo che, nel momento stesso in cui si unì al Verbo, è diventato superiore al peccato e alla corruzione, alle passioni e alla morte; perché se fosse soggetto alla corruzione per necessità non potrebbe liberare dalle catene, essendo egli nello stesso carcere degli incatenati. Ma egli accettò tutto per libera scelta, perché essendo sempre vivo partecipò alla nostra morte in verità e non in apparenza. Si è chiuso entro la roccia colui che è il contenitore degli elementi e, mentre era chiuso nella tomba, non rinunciò alla sede paterna, ma annunciava con l'anima sua agli incarcerati dell'inferno: «sorgete», ed a quelli che abitavano nelle tenebre: «manifestatevi». E, risorgendo dalla tomba immutato ed inalterato, entrò a porte chiuse in mezzo ai compagni di Tommaso, e manifestò che, non avendo sciolto il sigillo della verginità materna con la sua nascita, così non ha bisogno della porta per entrare.

22. E quando [permise] a Tommaso di palparlo e di toccare le ferite dei chiodi, non altro intendeva donare a lui se non mostrare con certezza che era giusto credere che egli era risorto con quel corpo con il quale fu crocifisso e ferito; e concedendo di essere palpato [intendeva mostrare] che non fu mutato né alienato né dominato dalla morte per la violenza delle ferite. Così pure, per dimostrare palesemente che egli non aveva bisogno di cibo prima della risurrezione, mangiò anche dopo la risurrezione, chiudendo così la bocca di tutti i bestemmiatori.

23. Ascese nei cieli, non come un inferiore, e sedette sulla sede paterna, non come un estraneo, ma come lo stesso Verbo Dio che discese dal cielo e si è fatto uomo, per il quale Paolo disse: «Che significa "Cristo è asceso" se non che Egli è disceso prima? Colui che è disceso è lo stesso che è asceso al di sopra di tutti» (Ef., 4, 9, 10). E colui che discese ed ascese, il Figlio dell'uomo, disse: «Nessuno è asceso al cielo, se non colui che discese dal cielo, il Figlio dell'uomo» (Gio., 3, 13), «che ascenderà dov'era prima» (Gio., 6, 62). E ancora: «Io vado da colui che mi

207. Բ. յարութեան: Բ. դրերան:

208-9. ՕԲ. օտարաբուն:

210. ՕԲ. Պողոսն:

212. Օ. երկն: Եղաք ըստ Բ: ՕԲ. իջողն:

213. ՕԲ. ելողն:

214-5. Բ > որ էն յերկինս... զՈրդին մարդոյ:

ես առ առաքելին իմ» եւ թէ «Առ Հայր երթամ»²⁰: Ածեալ սովորմբ վասն Երկրորդ գալստեանն, «Տեսանիցէք, ապէ, զՈրդի մարդոյ նրա-տեալ ընդ աջմէ զաւրովեան եւ եկեալ ընդ ամպս երկնից»²¹:

24. Ամպովք դայ Քրիստոս Յիսուս Տէր, յոյսն մեր, եւ բազմ-
220 մոլթեամբ հրեշտակաց եւ հայրենի փառօք, զոր տեսաւ յառաքե-
լոցն երթեալ յերկինս. զի եւ երեւեացի աքանջելի ի մէջ արքոց իւրոց
եւ ահարկութեանս՝ ատելեաց, եւ յամօթ եւ ի նախատինս հերեսա-
կան յամառութեանցն, որք ընդ անիրաւութիւն հաճեցան եւ զրկեալք
նշան ի ճշմարտութենէն: Առ որովք ծածկեցաւ աւետարանումն փա-
225 ռացն Քրիստոսի, որ Երեւեցաւ մարմնով, Վկայեցաւ Հոգւով, ցու-
ցաւ հրեշտակաց, ծանուցաւ ի հեթանոսս, հաւատարիմ եղեւ յաշ-
խարհի եւ վերացաւ փառաւք»²². «որում կրկնի ամենայն ծունր՝ երկ-
նաւորաց եւ երկրաւորաց եւ վայրասանդարամետաց. եւ ամենայն լե-
զու ընծայէ բան, թէ Տէր է Յիսուս Քրիստոս ի փառս Աստուծոյ
230 Հաւր»²³:

25. Արդ, որ ոք ձայնակից Կէ ալամ վերադրեալ հաւատոյ, ըն-
դունի զայնպիսիսն կաթողիկէ եկեղեցի եւ մեք: Իսկ որ ա՛յլ իմն է ու-
թիւն դնէ հակառակ կամ հաւասար արքոյ Երրորդութեանն կամ երիս
անսկզբունս, ըստ առանձնաւորութեանցն, կամ մի դէմ եւ մի անձն,
235 յաղաքս նոյնութեան բնութեան, կամ դնիցէ անսկիզբն եւ զոմն ըս-
կըզբամբ, իբր թէ յետ ժամանակի գոյացեալ, կամ թէ նուաստա-
ցուցանէ զՈրդի քան զՀայր աւտարացեղութեամբ կամ նպատուով,
կամ զՀոգին աուրք խոնարհադոյն դնէ Հաւր եւ Որդոյ, կամ որ եւ
է պատճառաւ ամբոխէ զԵրրորդութեանն կարգ, կամ թէ յաւելուած
240 յԵրրորդութիւնն դնէ զմարմին Որդւոյն, կամ թէ առաւելու կամ
նուազել ի փառաց ասէ զՈրդին տնաւրէնութեամբն, կամ ոչ ասէ զԲանն
Աստուած մարմնացեալ ի սուրբ Կուսէն, այլ զա՛յլ ոմն եղեալ Քրիս-
տոս, կամ յերկնաստ ասէ բերեալ զմարմինն, և կամ առաջաւք (205ր)
եւ ձեւով միայն ցուցեալ, եւ կամ յայլմէ բնութենէ դնէ, եւ ոչ ի

20. Յովհ. Ժ2, 5, 10, 18, 28: 21. Մտ. Ի2, 64: 22. Ա Տխմ. Գ, 16:

23. Փիլ. Բ, 10-11:

218. Օթ. զօրութեան:

227. Օթ. փառօք: Բ. կրկնէ:

230. Օթ. Հօր:

231. Բ. հաւատոց: Բ. կաթողիկէ:

233. Բ. Երրորդութեան:

237. Օթ. օտարացեղութեամբ:

ha mandato» e «Io vado dal Padre». Aggiungendo poi per la sua seconda venuta: «Voi vedrete il Figlio dell'uomo assiso alla destra dell'Onnipotente, e venire sulle nubi del cielo» (Mt., 26, 64).

24. Verrà sulle nubi Cristo Gesù, il Signore, nostra spe-
ranza, e con la moltitudine degli angeli e con la sua gloria, come
videro gli apostoli quando salì al cielo. Perché egli si manife-
sterà glorioso nei suoi santi e terribile a coloro che lo odiano;
a vergogna ed ingiuria della caparbieta degli eretici che si com-
piacciono delle ingiustizie e si privano della verità. Per questi è
offuscato l'annunzio della gloria di Cristo, «che si manifestò con
il corpo, testimoniò con l'anima, apparve agli angeli, fu predi-
cato ai pagani, fu credibile al mondo ed elevato nella gloria»
(cfr. 2 Tim., 3, 16). «Ad esso si piega ogni ginocchio nel cielo,
sulla terra e negli inferi, ed ogni lingua confessa che Gesù Cristo
è il Signore a gloria di Dio Padre» (Fil., 2, 10-11).

25. Ora, la Chiesa cattolica e noi accettiamo colui che è
d'accordo con questa fede soprascritta. Mentre chi ammette
un'altra sostanza contraria oppure uguale alla SS. Trinità, o
dice tre persone senza principio, o una persona e una ipostasi,
in quanto in tre hanno la stessa natura, o ammettono una [per-
sona] senza inizio e l'altra iniziata come se fosse creata dopo
qualche tempo, o abbassa il Figlio dal Padre come se fosse di
un'altra specie e diverso per l'onore, o considera lo Spirito Santo
inferiore riguardo al Padre e al Figlio, o per qualunque ragione
inverte l'ordine della Trinità, o ammette che sia aggiunto alla
Trinità il corpo del Figlio, oppure dice che il Figlio sia arricchito
o sminuito nella gloria per la sua Incarnazione, o non ammette
che il Verbo di Dio sia incarnato dalla Vergine, ma che un altro
sia Cristo, oppure che il corpo [di Cristo] sia portato dal cielo,
ossia apparentemente o solamente in forma, oppure ammette che

238. Օթ. Հօր:

239. Օթ. Երրորդութեան:

240. Բ. յԵրրորդութիւն: Բ. առաւելեալ:

241. Բ. նուազեալ:

244. Բ > եւ ոչ:

- 245 մերմէ ստեղծական մահկանացու բնութենէն, կամ ի մարդ ասէ բնա-
կեալ զԲանն, կամ թէ յեղեալ ի մարմին եւ յոսկերս, կամ մասն մար-
դոյ ասէ առեալ, այլ ոչ բովանդակ զմեր բնութիւն, կամ մարդա-
ծին զԿոյսն աւանդէ, այլ ոչ Աստուածածին, կամ թէ Երկուս յարէ
բնութիւնս ի միմեանս, մի որդի պատճառելով եւ երկաքանչիւրոցն
250 որոշէ զիւր ներգործութիւնս, իբր թէ մարմինն զիւրն կրէ տկարու-
թիւն, իսկ աստուածութիւնն զիւրն բացակատարէր աքանջելիս, որ է
յայտնապէս երկուս ամբարշտեալ որդիս. կամ թէ չփոթէ եւ եղծանէ
դարձեալ զբնութիւնսն ի միանալն, կամ ի ներքոյ բնութեան վտան-
գից զրաւէ զմարմինն ի ծննդենէն մինչեւ ցխալն եւ ընդ ապակա-
255 նութեամբ եւ ընդ մահուամբ, եւ յետ յարութեանն յա՛յլ իմն բնու-
թիւն փոխապէղէ զՈրդի՝ քան զայն որ ի կուսէն ծնաւն, իբր թէ ապա
փառաւորեցաւ եւ յանկատարութենէ եկն ի կատարումն եւ յապակա-
նութիւն, եւ ի թանձրամասնութենէ՝ ի նրբատեսակ փոխեցաւ բնու-
թիւն, եւ յեղու եւ այլայլէ զմարմինն՝ քան զայն որ անդստին իսկ
260 ընդ առնուլն իւր միացոյց Աստուածն Բան. կամ որ ի բաց եղեալ
ասէ այժմ զմարմինն, կամ թէ ոչ արժանի վարկանի զմարմինն Որդ-
ւոյ՝ Հայրենի աթոռոյն, այլ ճեղքէ զնա յետ մի աստուածութենէն
եւ զնէ զԱստուած յիւրում փառսն ճոխանալ, իսկ զմարդն կալ յայժմ
եւս ի ծառայութեան Հարկի, որպէս այժմուք ուսեալ նոր եւ Հա-
265 րազլուիս ամպարշտողն Հայհոյէ:

Ջայապիսիան խորհողս նդովէ կաթողիկէ եկեղեցի եւ մեք:
Եւ եղիցին նդովեալք:

246. Բ > Թէ:

255. Բ. յարութեան:

256. Օ. փոխացեղէ: Եղաք ըստ Բ:

260. Բ. առնումն:

sia di un'altra natura e non della nostra natura creata e mor-
tale, o dice che il Verbo abbia abitato nell'uomo, o sia mutato
in carne ed ossa, o dice che abbia preso una parte dell'uomo e
non tutta la nostra natura, oppure professa la Vergine genitrice
di un uomo e non di Dio [Deipara], od accosta le due nature
insieme fingendo un solo figlio, e stabilisce a ciascuna la sua
operazione, come se il corpo patisse la propria debolezza e la
divinità operasse i propri miracoli, il che sarebbe professare
palesamente ed empiramente due figli, oppure confonde e distrug-
ge le nature nell'unione, o ammette che il corpo dalla nascita
fino alla morte sulla croce sia soggetto ai pericoli, alla corru-
zione e alla morte, e dopo la risurrezione il Figlio si muti in
un'altra natura diversa da quella che nacque dalla Vergine, come
se fosse glorificato in seguito e perfezionato dalla imperfezione,
e reso incorrotto dalla corruzione, e fosse mutato dalla natura
densa in quella più fine, ed ammette mutamento ed altera-
zione del corpo, che Dio Verbo unì a sé dal momento in
cui lo prese; oppure non crede che il corpo del Figlio sia degno
alla sede paterna, e lo divide dopo [l'unione] ed ammette che
Dio sia glorificato nella sua propria gloria e l'uomo sia rimasto
ancora nella necessità di servitore, come bestemmia ora il novello
scolaro e l'iniquo capo del male; questi la Chiesa cattolica e
noi anatematizziamo, e siano anatematizzati.

261. Բ. զմարմին: Բ. Որդւոյն:

262. Բ. եւ] այլ: Բ + ոչ ճեղքէ: Ուղղած է Յ. Գ.:

265. ՕԲ. ամպարշտողն:

266. ՕԲ. խորհողս: Բ. կաթողիկէ:

ՆՈՐԻՆ ԴԱԻԹԻ
Ի ՀՐԱՄԱՆԷ ԱՆԱՍՏԱՍԱՅ
ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

1. Այլ զի քո բարեփառութիւնդ յաւժարեաց դաւանութիւն յերկազանչիւրոցն պահանջել հաւատոյ, ո՛վ երջանիկդ հովուապետ, (206ա) արդարեւ իսկ հաւտասէր, աւրինաւք հաւանիմ զքեզ յայս կամս շարժեալ. զոր ոչինչ եւ ինձ գոյ փութալի, որքան եթէ գրով տալ բարեպաշտաբար զառ ի յիսս խորհեցեալսս. միայն թէ Հոգւոյն շնորհ հասցէ մերում բանիս ի թիկունս: Քանզի զանձն իմ հաւատամ բարեմտաց, որոց թուիցի ոչինչ այլ գոլ ըղձալի՝ որքան եթէ առ նիկիական սահման պահել միաբանութիւն եւ առ նոյնախոհս:

2. Բայց նախ արդէն իսկ համառաւտ ընձեռութիւն առնելով, զի ոչինչ եմ նախ քան զմիշտ քակն իմացեալ՝ որ ընդ ձայնին հալածէ զսկսեալն՝ ի ներքս զանսպառն ածելոյ, եւ զնոյն՝ ամենակալ. որում երիս գոլ հաւատամ անձինս, եւ այսոցիկ զերկազանչիւրսն որոշեմ առանձնակս: Զի ընդ հայրութեան սահմանաւ գիտեմ զՀայր փակեալ ծնողութեամբ, եւ ոչ յուսմքէ: Եւ զորդի ոչ երբեք զանձնելութեան զծնողութեամբ ծնեալ անկս եւ զելոյն Հոգի ի ծնելութեան կամ ի ծնողութեան փոփոխեալ ունակութիւնս. ընդ այսոցիկք պատշաճ վարկանիմ զմիածնութիւնն թուել, ըստ որում անուանքն արդարեւ յարմարք յինքեանս բերին՝ Հայր եւ Որդի եւ Հոգին աուրբ: Եւ այսոսիկ դաւանեալ զմիլրտեալսն գիտեմ հրամայեալս: Եւ զի առ այժմ

Վերնագիր Օ. Անաստասա: Բ. Անաստասու: Օ + Աւգնեա Յս:

1. ՕԲ. յօժարեաց:
3. ՕԲ. հօտասէր: ՕԲ. օրինօք: Բ. հաւանեմ:
4. Օ. շարժեցեալ: Եղաք ըստ Բ: Օ. քէ] եթէ: Եղաք ըստ Բ:
7. Բ. քէ] եթէ:
9. ՕԲ. համառու:
10. Բ. իմ] եմ:
11. Բ. զսկսեալսն: Բ. ածելոց:

DELLO STESSO DAVIDE
DIETRO L'ORDINE DI ANASTASIO
CATHOLICOS DEGLI ARMENI

1. Siccome la tua beatitudine si è compiaciuta di chiedere da ciascuno di noi la professione di fede, o Pastore beato e realmente amante del tuo gregge, sono certo che tu sia mosso a buon diritto, e quindi non mi rimane che ad affrettarmi a scrivere piamente ciò che ho in mente, augurandomi solo che la grazia dello Spirito Santo pervenga in aiuto alla mia parola. Perché ritengo di essere tra quelli che hanno la buona fede, per i quali non vi è altro desiderio che conservare l'unione con la Costituzione di Nicea e con quelli che sono concordi con essa.

2. Ma vorrei subito fare brevemente una dichiarazione in scritto, dicendo che io non ho mai pensato che esista alcuna cosa prima dell'Essere eterno, il quale, appena pronunziato, scaccia via [il concetto] di essere iniziato, introducendo l'Infinito [interminabile], che è poi anche l'Onnipotente. Credo che questi sia in tre persone, e ciascuna di queste abbia proprietà personali. Perché conosco il Padre nella definizione della paternità in quanto generante e non generato da alcuno; ed il Figlio non ingenerato né mutato nella relazione di genitore; né lo Spirito Santo, che procede, [sia mutato] nella relazione di generato; e insieme a questi penso che sia conveniente numerare l'essere Unigenito, in quanto anche i nomi sono convenienti a ciascuno di essi: Padre e Figlio e Spirito Santo. So che ai battezzati è ordinato di professare questi nomi; ma siccome in questo mo-

12. Բ. հաւատալ:

13. Բ. առանձնակալ] առանձնակս: Օ. հայրութիւնն: Եղաք ըստ Բ: Օ. փակել: Եղաք ըստ Բ: ՕԲ. ծնողութեամբ:

14. Բ > եւ զորդի... նկարագրեաց պատկեր (տ. 14-93): Օ. զծնողութեամբ ծնեալ անկս: Լուսանցքի վրայ անկցուած:

15. Օ. եւ զելոյն Հոգին ի ծնելութեան: Լուսանցքի վրայ անկցուած: Օ. փոփոխել: Ուղղ. ըստ իմաստիմ:

- 20 ոչ ընդ որպիսութեան Երրորդութեան մեր է շարժեցեալ ի խնդիր՝ բաւական աշխարհ: Բայց ընդ Աստուածն Բանի անցից միաւորութիւն, եթէ Տէր տացէ զաւրութիւն իմումս բանի:

3. Քանզի Աստուած յաւիտենական գործի՝ հաւատամ անճառապէս ի Հաւրէ ծնեալ, զամենայնս ունող զՀաւր՝ բաց յանձնելութենէն եւ ի ծնողութենէն: Եւ յեղերս ժամանակաց Հաւր եւ [Հոգւոյն սրբոյ] կամաւք էջ յաշխարհ, եւ մարդ կատարեալ ի կոյս արդանդի... բովանդակ ընդ ինքեան զիմա խառնելով: Բայց եկեալ ի Հօրէ՝ այլ ոչ հեռացեալ. յորովայնի կուսին մնացեալ, այլ զամէն[ութեան] (202p) ութիւն տէր խախտեալ. տղայացեալ, այլ զհինաւորէութիւնն ոչ փոփոխեալ. բովանդակեալ ի մարմնի՝ եւ յամենուստ ոչ ամփոփեալ. աշխարհ ծնեալ, այլ էր յաւիտենա. յեալ զոր ոչ էրն՝ եւ զոր էրն ոչ ծախեաց: Զայսոսիկ զկամելն միայն հաւատա՝ Աստուծոյ եւ ամենայն դժուարինք նմա հնարանան:

4. Զի էր նախ քան զանկէտ յաւիտենան՝ անձամբ կատարեալ եւ բնութեամբ հաւասար Ծնչին եւ անմարմին՝ գիտեմ, զի անեւ յետ ժամանակաց եւ Որդի մարդոյ բնութեամբ, անձամբ, մտաւք, փատարելութեամբ եւ դիմաւք՝ հաւատամ. բայց երկուս ասել որդիս կամ յերկուս բաժանել զբնութիւնս եւ յերկուս դէմս՝ ոչ յանդգնիմ, զի ոչ հարքն: Եւ զի է Բանն հոգեղէն եւ ի մարմին հոգեղէն պատեցաւ՝ ճշմարտեմ, քայց յաւելուած Երրորդութիւնն ասել կամ նուազութիւն, եւ կամ զանքնին միութիւն մարդեղութեանն քննել՝ եւ ոչ հրեշտակաց ներեմ: Բայց վեհանամ զըստ էութեանն՝ զի աղդակըցեաց. սանձեմ զապականուոյց սա զմարմինն՝ զի խառնեաց զընդդէմն: Ծնծամ զգլորութիւնն՝ զի է աստուածակիր, ըստ որում եւ Աստուածածին զայս ասեմ կոյս. պատուեմ զծնունդն, երկրպագեմ զծնիցեալն, պարծիմ զմայրութիւնն, պանծամ զկուսութիւնն, հրաշանամ զթարց ամուսնութեանն, ճոխանամ զաղքատութիւնն, ճառագայթաւետիմ զխանձարրապատումն. ի քերովբէական աթո[ռոյ] զառնկեցիկն ի մսուր տեսանեմ, զբռին ունողն զտիեզերս՝ զյայրի

20. Օ. բաւական աշխարհ: Լուսամցի վրայ ակնյայտ:

21. Օ + միաւորութիւն բանի: Կրկնութիւն է նախապէս ըսուածին:

24. Օ. Հօրէ: Օ. զՀօր:

25. Օ. Հօր: Օ. Հոգւոյն սրբոյ. անընթեանի, ակնյայտիմք ըստ իմաստին:

28. Օ. մնացեալ: Ստորին լուսամցի վրայ՝ անոր փոխան մարմնացեալ՝ մշանով:

mento la nostra questione non è [per la professione] della Trinità, passerò quindi al discorso sull'unione del Verbo di Dio, se il Signore concederà la forza alla mia parola.

3. Credo che il Figlio di Dio, eterno per natura, è nato dal Padre in modo indicibile, che ha tutto quello che ha il Padre, eccetto l'essere ingenerato e genitore. Che alla fine dei tempi, per volontà del Padre [e dello Spirito Santo], discese nel mondo e si è fatto uomo perfetto nel seno verginale, unendo a sé totalmente la mia [natura]; venne però dal Padre senza allontanarsi da Esso; rimase nel seno della Vergine, senza distogliere l'onnipresenza; si è contenuto nel corpo, pur essendo incontenibile da tutti; si è fatto bambino, pur rimanendo l'Altissimo; è nato oggi, ma era eterno; si è fatto ciò che non era, senza distruggere ciò che era. Credo che queste cose sono state possibili per la volontà di Dio e che ogni cosa difficile sia possibile a Lui.

4. So che Egli era anteriore all'eternità senza termine, perfetto nella persona ed uguale per natura al Genitore; credo che fosse incorporeo e che si sia fatto figlio dell'uomo dopo i secoli per natura, anima e mente, perfezione e persona; ma non oso dire due figli, né dividere in due nature e in due persone, perché non lo fecero neanche i Padri. E che il Verbo sia spirituale, ma avvolto in corpo terreno, lo affermo; però non perdono, neanche agli angeli, l'affermare che si sia aggiunto alla Trinità, o che sia diminuito, né [permetto] esaminare l'unione inscrutabile dell'Incarnazione. Però mi onoro perché Egli si è apparenato a me secondo l'essenza; raffreno colui che m'insegna che il corpo sia corrotto, perché ha unito le cose contrarie. Mi rallegro per la sua concezione, perché è di Dio, e quindi dico Deipara la Vergine. Rispetto la sua nascita; adoro colui che è nato; mi vanto per la maternità e mi glorio per la verginità; mi meraviglio per [la nascita] senza il matrimonio; mi arricchisco con la sua povertà; mi rallegro per la fasciatura in culla; vedo discendere nel presepio colui che siede sui cherubini; conosco che colui che tiene nelle sue mani il mondo alloggia nella grotta. Perché costui es-

33. Օ. գանգէտ] զանկէտ: Ուղղ. ըստ իմաստին:

36. Օ. մտաւք:

37. Օ. դիմաւք:

47. Օ. աթո... Լրացուցիմք ըստ իմաստին:

- 50 աւթազացեալն ճանաչեմ, զի այս իսկ աստուածական [մեր] ձակայ
յամենայնի դու կատարեալ զինչ եւ կամի: Նու[էր ի տա]ճարն ա-
ծանի աւրէնսդիրն սրբութեան (207ա), ի զիրկս Բանն ամբառնի, որոյ
սպասեն հրամանի կեանք եւ մահ ծերունոյն: Հալածի մարմնով՝
հալածիչն զսատանայ. նշդիհանայ ի նազարեթ՝ հիմնեցուցիչն տիե-
55 ղերաց. մկրտի ի Յորդանիս՝ ի հուր մկրտողն եւ ի Հոգին՝ ի Յով-
հաննէ, այլ զի ցուցցէ կարապետին:

5. Եւ զի մի՛ անշնորհ զիւրաքանչիւր ոք յերախտաւոր կրիցն
արարից, հալածի ի խաւարէ՝ լոյսն ճշմարիտ, այլ ոչ հասանի. քաղ-
ցիւ ի փորձողէն փորձի արդարեւ՝ աստուգապէս կենացն կերակուր,
60 քանզի եկն գեր ի վերոյ ցուցանել կրիցս՝ կերակրովն սրտորեալ:
Ըմպել հայցէ՝ ծարաւեալ, այլ զի զարդերն ընձեռեսցէ անմահարար.
աշխատի ուղեւորեալ՝ հանդուցիչն արարտակեալս. թափառի անաւ-
թեման՝ բազմաթեմանս արքունեացն մտարանող. ննջէ ի նաւու ան-
քուն ակամբ պահողն զիսրայէլ, զի զղեղեւուն հաւատա աշակերտացն
65 բասրելովն հաստատեսցէ: Սանձէ զհողմունս, ի շտեմարանաց հանէ
զնոսա եւ ի գող ամփոփէ. կարկէ զալիսն՝ ափով չափողն զջուրս:
Ո՛վ արդարեւ մեծի ծովուն: Զ՛ի կարգին ուսուցանէ աշակերտացն
զննջումն Ղազարու, զի ծանուցէ զամենահաս զիւր զիտութիւնն.
յամէ չորեքաւրեայ՝ զի վկայս ապականութեան դիականն կացուցէ
70 զմարթայեանսն. իջուցանէ արտաւար բարեգութն՝ զի հռչակիչ սքան-
չեկեացն զտեսողսն գործիցէ: Հարցանէ նախատեսն ուսանել զչիւրիմն,
զի ի տես կենակոյժմանն ձգեսցէ զհրէականն դատա. ձայնիւ լոկով
կարդայ արտաք զմահացեալն, զի զնախաճառեարսն յինքենէ Կա-
ւաստեսցէ թէ՛ «Կայացեալքն ի գերեզմանս արտաքս եկ[եացեն] ի ձայն
75 Որդոյ մարդոյ»¹: Քաղցնու... (207բ) զկամս ստաքչին եւ ճեպի ի թղե-
նին առ մարդաստունկսն յոչ բերելոյ ժամանակ, զի ուսուցէ միշտ ի
մեղ բերել զբարեգործութեան արդարեւութիւնս, եւ մի՛ երբեք ի-

1. Հմմտ. Յովհ. Ե, 29:

50. Օ. օթազացեալ: Օ. ...ձակայ: Լրացուցիմք:

51. Օ. նու...ճարն: Լրացուցիմք:

53. Օ. ծերունոյն:

62. Օ. անթեան:

63. Օ. բազմութեանս: Օ. մտարանող: Ամյայտ բառ. գուցէ խոստաբանող:

64. Օ. պահողն:

sendo vicino alla natura divina è capace di compiere tutto quello che vuole; si fa portare al tempio il legislatore della purificazione; si fa tenere tra le braccia il Verbo, all'ordine del quale aspettano la vita e la morte del vecchio [Simeone]. E colui che scaccia il demonio viene cacciato. Abita come pellegrino a Nazaret colui che credè l'universo. Si battezza nel Giordano da Giovanni colui che battezza nel fuoco e nello Spirito, per potersi manifestare al Precursore.

5. Ma, per non lasciare senza gratitudine ogni beneficio della sua passione, [ricorderò] che essendo il vero lume venne cacciato via dalle tenebre, ma senza essere preso da esse; venne tentato dalla fame colui che è veramente il cibo della vita, perché Egli venne a dimostrare di essere superiore a colui che fu ingannato col cibo; assetato chiese da bere, per donare la sorgente che rende immortale; si è stancato dai viaggi colui che dà riposo agli affaticati; girò senza dimora colui che promette molte dimore nel suo regno (cfr. Gio., 14, 2). Ha dormito nella barca colui che custodisce Israele con occhio senza assopirsi (cfr. Salmo 120, 2-4); per consolidare la fede dei suoi discepoli, raffrenò i venti, li tirò fuori dai serbatoi e li raccolse nel seno; ha sedato le onde colui che misura con il palmo le acque. O grida del mare immenso! E [proseguendo] secondo l'ordine: rivelò ai discepoli il sonno di Lazzaro, per manifestare la sua sua scienza che giunge a tutto. Indugiò per quattro giorni, perché Marta ed i suoi fossero testimoni della corruzione del cadavere. Pianse il Misericordioso, affinché coloro che videro il miracolo ne fossero divulgatori. Domandò di conoscere [il posto] della tomba colui che prevede, per portare con se gli Ebrei a vedere la chiamata alla vita; chiamò fuori il morto con la sola voce, per confermare ciò che aveva detto prima: «Tutti quelli che sono nei sepolcri usciranno alla voce del Figlio dell'uomo» (Gio., 5, 28). Ebbe fame [colui che compiva] la volontà di chi lo aveva mandato, e si affrettò verso il fico allorché secondo l'umana piantagione non era il tempo di dare frutta, per insegnarci a portare sempre il frutto

66. Օ. չարհողն:

69. Օ. չորեքօրեայ:

70. Օ. արտաք:

71. Օ. զտեսողսն:

74. Օ. եկ... Լրացուցիմք: Օ. քաղցնու... տողին վերջին բառերը ամբողջական են:

ցեմք տերեւովք յեղազարդեալ, գուցէ ի ցասումն զմերն յուզիցեմք տնկադործ եւ ընդ նորովից բանին՝ մերձ տապար զնիցի առ դաւսացեալ արմատս:

6. Գայ այնուհետեւ Միաժին յերուսաղէմ զի զենցի զատիկ տիեզերաց. եւ զկեանս եւ զկեցուցիչ, [ի]բարձող մեղաց եւ զառիթ անապականութեան, զմարմին եւ զարիւն իւր սարգեւէ աշակերտացն, որ միշտ ճաշակի անծախսալէս: Հոգայ՝ ում փոյթն է հոգալ վասն մեր: 85 Տրտմի մինչեւ ի մահ՝ մերժող տրտմութեանց, ոչ վասն կամական մահուն, այլ զկորուստ ազգի սպանողացն ստրջանայ: Յերկիր անկանի՝ որ կանգնէ զգլորեալս. եւ զանցանել աղաւթէ բաժակին, որ ճեպիւր առ ըմպել ինքնայաւթար: Նա եւ փառս հայրենի հայցէ ընդունել զինքնակամ չարչարանս, այլ ոչ զոր ունէին յառաջ՝ թէ այնմ ինչ կարաւտա[նա]յ. վկայէ եւ Հայր մեծ յարգանս Որդւոյ եւ փառս կրկնապատիկս զնուստութեան տեսակն հաշուել զարարչին փառաւոր ծառայ մարդկութեանս զլինելն մարմնանալովն:

7. Իսկ զարարիցն անիծամահ ծանականաւքն ի խաչին հնար գոլ խնդրէ զժամն անցանել, այլ ստիպէ զաշակերտսն ժամանել ի գիտակից տեղի մատնչին, զի մի՛ ունայն ունողքն դառնայցեն եւ սպոյթք ինչ ժամուն գործիցեն: Լոկով եսեմական ճայնիւ զարթուցանէ զամբոխն, այլ ոչ կամի զինքն հանել ի ձեռաց նոցա: Թուք յերեսս ընդունի եւ ապտակ, որ զնա [սկզբնայ]տալին նկարադրեաց պատկեր, փչող կենդանա[կան զշու]նչն եւ սպրեցուցիչ. ի մահ՝ զատապարտի 100 (208ա) անպարտական մահու, որ էն դատիչ կենդանեաց եւ մեռելոց: Ընդ այս ամենայն կարգաւ ուղեւորի Փրկիչն, ընդ կիրս կենցաղոյս, եղեալ մարդ ճշմարիտ՝ զի զնախաձայնեալսն ընուցու զլուրոցն ծառայից: Արդ զիմեալ ելանէ ի խաչ ոչ մարդ ոք զուղնաքեայ, այլ Բանն մարմնացեալ. քանզի Միաժինն վասն աշխարհիս տուեալ լինի,

78. Օ. կեղազարդեալ: Զունի ՆՀԻ այս բառը. գուցէ զեղազարդեալ:

79-80. Օ. դասացեալ:

82. Օ. բձող] բարձող:

85. Օ. մերժող:

87. Օ. աղօթէ:

88. ինքնայոժար:

del bene, e non essere mai ornati [solo] di foglie, perché potremmo irritare il nostro piantatore, meritare la parola della maledizione ed avere la scure posta alle radici secche (Mt. 3, 10).

6. Quindi venne a Gerusalemme l'Unigenito, per essere immolato come pasqua di tutto il mondo, e donare ai suoi discepoli la vita ed il vivificatore, [cioè] colui che porta i nostri peccati e la nostra corruzione, [donando] il corpo ed il sangue, perché vengano mangiati sempre senza essere consumati. Si affannò colui che ha premura di noi; si rattristò fino alla morte colui che allontana la tristezza, non per la sua morte volontaria, ma per la perdizione della nazione assassina. Si postrò per terra colui che raddrizza i caduti; pregò affinché si allontanasse il calice colui che lo desiderava spontaneamente. Chiese anzi, accettando la passione volontaria, la gloria paterna, ma non quella che aveva prima, come se avesse bisogno di essa. Ed il Padre rese testimonianza della grande gloria del Figlio, e lo glorificò doppiamente in cambio della sua umiliazione (cfr. Gio., 12, 28); poiché con l'Incarnazione si è fatto simile agli schiavi della nostra umanità colui che era il glorioso creatore (cfr. Fil. 2, 7-8).

7. E mentre chiese [al Padre]: «Se è possibile passi l'ora della morte sulla croce di maledizione e di obbrobrio» (cfr. Mt., 25, 39), esortò i discepoli ad andare al luogo conosciuto dal traditore, affinché non tornassero invano i suoi catturatori né differissero l'ora. Risvegliò la turba con le sole parole: «Sono io», ma non volle scappare dalle loro mani. Gli fu sputato in faccia e fu schiaffeggiato colui che plasmò in noi la sua immagine e soffiò l'anima vivificatrice. Venne condannato a morte colui che è esente dalla morte ed è giudice dei viventi e dei morti. Passò il Salvatore in mezzo a queste passioni della nostra vita, essendo stato uomo vero, per compiere le predizioni dei suoi servi. Andò a salire sulla croce, non come un uomo qualunque, ma come il Verbo fattosi uomo, perché l'Unigenito fosse dato al mondo. Colui che era impassibile venne a patire; la vita venne

90. Օ. կարօտայ] կարօտանայ: Ուղղեցինք:

92. Օ. ծառայից] ծառայ: ից վրան սրբագրութեան նշանով:

96. Օ. ունողքն: Օ. գծեցին] գործեցին: Լրացուցինք:

99. ՕՖ. փչող: Օ. ...տալին: Լրացուցինք ըստ Բ: Օ. կենդանա...նչն: Լրացուցինք ըստ Բ:

105 անչարչարելին չարչարի, կեանքն սպանանի, ըստ իս եւ Պետրոսի անմահն՝ զմահն ճաշակէ. զսոյն յորովակի ճառէ եւ Պաւղոս:

8. Բայց մի՛ առակ Բանին բնութեան զայս հաշուեացիս, զոր եւ ոչ ես, այլ զի ի մարմին՝ անչարչարելին միացաւ, անդմ եւ անքակ, եւ շունչս եւ միտս մարդկայինս խառնեաց յանխառն աստուածութիւնն իւր, եւ հաւասար Հաւր՝ եւ Հոգւոյն՝ հանդերձ մարմնովն: Վասն այսորիկ անմահն Աստուած մեռանի հանդերձ իւրով մարմնովն, թէ զանմահութիւնն անխախտաւ պահէ. ի գերեզմանի դնանի զոյդ մարմնոյն եւ ընդ շնչոյն միացեալ՝ առ շունչս իջանէ մեռելոց, զի զարգելեալսն վերածեացէ: Սորա վասն տարերք ամենայն աստուծոցն՝ ոչ կարացեալ բերել զանարդանս ինքեանց արարչին. յերրորդ յաւուր յառնէ կենդանին յաւիտենից զմահ ջրելով, զի ես ոտն հարից. եւ պարծի ըստ իս ի խաչն նորա ընդհանրական եկեղեցի, զի եւ հրեշտակք: Եւ որպէս Պօղոսի թուի, համբառնալիս յերկինս ջինէ Որդի մարդոյ եւ զաւետիս մեզ հիմնէ: Համբառնան գրունք վերին ի մտանելն նորա՝ ուր էրն յառաջ, եւ ամպք ընդունին, զի փոշի են ոտից նորա: Ընդ Հաւր զնստելն ունի անընկեց մարմնովն, այլ յաւելուած յերրորդութիւնն ոչ գործէ: Հանդերձեալ է զալ նովին մարմնով եւ փառաւք Հաւր, սքանչելի երեւել ի մէջ սրբոց իւրոց եւ ահագին տեսակ՝ աստեւեաց. եւ Թագաւորութիւն նորա վախճան ոչ ունի, այլ փառաւորեալ է ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյն սրբոյ յաւիտեանս. ամէն:

9. Զայս ինքն յինքենէ ուսոյց մեզ Որդի. եւ ինքեամբ (208բ) ծանոյց զՀայր եւ զՀոգի, եւ Գիրք սուրբ վարդապետեցին առաքելական եւ մարգարէական կտակք եւ յիւրաքանչիւր ժամանակս կացեալ ուղ-

103. Օ. զիւրոց:

106. Օբ. Պօղոս:

110. Օբ. Հօր:

112. Բ. զանմահութիւն:

115. Բ. զինքեանս:

116. Օ. ոտն հարեցից: Ուղղ. ըստ Բ:

118. Օբ. համբառնալիս 8. Գ. կ'ուղղէ համբառնալ: ՆՀԲ չունի այս բառը, բայց կայ ամբառնալիք, վերցնելու գործիք: Ասոր մեամ շիջուած է համբառնալիք:

uccisa; l'immortale ha gustato la morte, secondo me e secondo Pietro, come pure secondo Paolo, che discorre spesso di questo.

8. Ma non pensare che [la morte e le passioni] siano con-naturali al Verbo in quanto tale, come neanch'io lo penso; ma in quanto l'impassibile si è unito al corpo strettamente ed inseparabilmente, unendo alla sua divinità semplice l'anima e la mente umana, [rimanendo] uguale al Padre e allo Spirito, pur avendo nel contempo il suo corpo. Perciò l'immortale Dio muore con il suo corpo, e conserva la sua immortalità inviolabile. Si depone nella tomba, unito al corpo e all'anima. Discende alle anime dei morti, per liberare i catturati. Tutte le creature tremano non potendo sopportare le ingiurie del loro creatore. Risuscita il terzo giorno colui che è vivente da sempre, distruggendo la morte, affinché io possa disprezzarla. E si gloria, a mio avviso, della croce la chiesa universale, perché [così fanno] anche gli angeli. E, come sembra a Paolo, il Figlio dell'Uomo costruisce scale verso il cielo e fonda per noi la buona novella (cfr. Ebr., 8, 2, 6). S'innalzano le porte superne, quando Egli entra dov'era prima, e le nuvole lo ricevono, perché esse sono polvere dei suoi piedi (cfr. Salmo 24). Siede con il Padre senza lasciare da parte il suo corpo, ma non lo aggiunge alla Trinità. Verrà con lo stesso corpo e la gloria del Padre, mostrandosi mirabile nei suoi santi e terribile ai suoi odiatori, ed il suo regno non avrà termine, ma è glorioso con il Padre e lo Spirito Santo nei secoli, così sia.

9. Il Figlio ci ha insegnato queste cose da se stesso e ci ha fatto conoscere il Padre e lo Spirito per mezzo suo. E le Sacre Scritture, i testamenti apostolici e profetici ci hanno ammaestrato, come pure i Padri ortodossi di ogni epoca. Ed ora, io umilissimo, prego tutti voi di ogni grado [della gerarchia] nella

120. Օ. գառաջին] յառաջ: Լուսանցքի վրայ ունի յառաջ: Եղաք ըստ Բ:

121. Օբ. հօր: Բ. յերրորդութիւն:

122. Օբ. փառօք:

123. Օբ. Հօր: Բ. երեւելի:

124. Բ. Թագաւորութեան:

125. Օբ. Հօր:

126. Բ > եւ ինքեամբ:

127. Բ > եւ զՀոգի:

- 130 զափառ վարդապետք: Եւ այժմ եւ, տրուար, զիւրաքանչիւր ոք յաստի արքոյ անկեղեցւոյ զճշմարտասէրս եւ զճշմարտախոհս, զամենեւեան ի զէպ ժամանակի, աղաչեմ, եղբայրասէր աւրինաւք առ ի մէնջ գրելոցս հանդիպել, եւ զթերին ի սմա ընուլ, զաւելին կշռել եւ զբովանդակն կնքել, զվնասախորհսն արտաքս պարսպել եւ ամենեւիմք ի մեղ զմիաբանութիւն փակել, ամբողջ յանձինս պահել զհաւատն,
- 135 զդեղն կենաց: Զի նովաւ վարդապետք զերծանել յանսպառ տանջանացն եւ լիցուք վայելել ի յաւիտենական կեանս, «Զոր յիւր ժամանակս ցուցցէ երանելին եւ միայն հաւարն, թաղաւոր թաղաւորաց եւ Տէր տերանց, որ միայն ունի զանմահութիւն բնակեալ ի լոյս անմատոյց. զոր ոչ ոք հտեա ի մարդկանէ եւ ոչ տեսանել կարող է»².
- 140 զի տեսցուք զնա, որպէս էն, Բրիստոս Յիսուս Աստուած մեր. եւ ընդ նմա եւ Հաւր եւ Հոգւոյն արքոյ փառս տացուք յաւիտեանս եւ յաւիտենից. ասացեալ յաւիտեանս, ամէն:

2. Ա ՏԻՄ. 2, 15-16:

129-30. Բ. յաստիմամի] յաստի:

135. ՕԲ. օրինօք:

139. Բ > ոք:

140. Բ. եւ] էն:

141. ՕԲ. Հօր:

Chiesa Santa, amanti e pensatori della verità, allorquando incontrerete queste cose scritte da me, giudicatele con la legge della carità e completate ciò che manca, paregiate il superfluo e confermate il contenuto, cacciate via coloro che pensano dannosamente, stringete in tutto la concordia con noi, conservate in voi integra la fede, il farmaco della vita; affinché possiamo evitare con essa le pene eterne e meritare la fruizione della vita eterna, che «al tempo prestabilito sarà rivelata dal beato ed unico sovrano, re dei re e Signore dei signori, il solo che possiede l'immortalità e abita nella luce inaccessibile, che nessun uomo mai ha veduto né può vedere» (1 Tim., 6, 15). Affinché possiamo vederlo com'è, Cristo Gesù Dio nostro, e diamo gloria insieme al Lui e al Padre e allo Spirito Santo nei secoli dei secoli, dicendo in eterno: amen.

ՆՈՐԻՆ Ի ԽՆԴՐՈՅ ԱՇՈՏՈՅ ՊԱՏՐԿԻ

1. Բանն զոր հարցանէք, ո՛վ բարեփառութեան հարցափորձող աստուածապահ Տէր իմ, թէ զի՞նչ միտք մի բնութիւն ասելն առնէ Բանին եւ մարմնոյն, եւ զի՞նչ որ երկուսն ասեն բնութիւնս յետ միանալոյն Բանին ի մարմին իւր, եւ որպիսի՞ ինչ յերկուց բնութեանց ասելն իցէ զբնութիւն Որդւոյն Աստուծոյ, յաստուածութենէն եւ ի մարդկութենէն: Եւ եթէ ո՞ր է ճշմարտութիւն որով եկեղեցի Աստուծոյ խոստովանի զուղիղ հաւատն:

2. Լուծումն այսպիսի ինչ է այդոցիկ խնդրոց, որքան կարճ ի կարճոյ մարթի յիշեցուցանել: Որք մի ասեն բնութիւն Բանին եւ մարմնոյն կատարեալ են ամպարիչաք. զի մարմինն ի (209ա) Կուսէն է, եւ Կոյնն դուստր է Դաւթայ եւ Աբրահամու, որպէս ասաց առաքեալ զԲրիտոս ի Հրէից ըստ մարմնոյ¹. Եւ եթէ՝ «Զգաւակէն Աբրահամու բունն հարկանէ»²: Այլ Աբրահամ եւ մարդիկ ի նախահաւրէն Ադամայ եւ յերկրէ ունին սկիզբն: Իսկ Բանն Աստուած անսկզբնաբար յԱստուծոյ Հաւրէ ծնեալ: Եւ Աբրահամ հողեղէն ստեղծուած Բանին, իսկ Բանն Աստուած հողեղէն ստեղծիչ Ադամայ. քանզի «Ամենայն որ ինչ եղեւն Բանիւն, ասէ Յովհաննէս, եւ առանց

1. Հո. Թ, 5: 2. եբր. Բ, 16:

Վերնագիր 0. Նորին ի խնդրոյ Աշոտոյ Պատրիկ: Աւգնեա իմ Յս:

Բ. Նորին ի խնդրոյ Աշոտոյ Պատրիկ:

Դ. + Ն Դաւթի Փիլիսոփայի ի խնդրոյ Աշոտոյ Պատրիկ:

Է. Զունի վերնագիր:

1. ՕԲԴ. բան: Եղաք ըստ է: ԷԴ. հարցէք: Է. բարեփառաւորութեան: Դ. բարեփառութեան: ՕԲ. հարցափորձող: Է. հարցափորձաւոր:

2. Է. Ածապատիւ: Դ > իմ: Է. միտս: Բ. եւ] մի:

3. Է. որք] որ: Է. երկուս:

3-4. Է. միանալո:

4. ՕԲ. ի մարմնին: Եղաք ըստ ԴԷ:

5. Է. բնութիւն: Է. զՈրդոյն: Է. յածութենէ:

DELLO STESSO DAVIDE IL FILOSOFO DIETRO LA DOMANDA DEL PATRIZIO ASHOT

1. Ecco il discorso che mi avete chiesto, o mio Signore onorato da Dio, indagatore della ortodossia; Voi chiedete quale significato abbia il dire: «Una natura del Verbo è del corpo»; quale significato diano coloro che dicono: «Due nature dopo l'unione del Verbo col suo corpo»; in che modo occorra intendere il dire che la natura del Figlio di Dio sia unita da due nature, cioè dalla divinità e dall'umanità; e quale sia la verità con la quale la Chiesa di Dio confessa la fede ortodossa.

2. A queste questioni, ecco la risposta che io darò brevemente. Coloro che dicono: «Una natura del Verbo e del corpo», sono perfettamente empì, perché il corpo è della Vergine, e la Vergine è figlia di Davide e di Abramo, come disse l'Apostolo che Cristo proviene dagli Ebrei secondo la carne (cfr. Rom., 1, 3), e che «Egli viene per soccorrere il seme di Adamo» (Ebr., 2, 16). Ma abramo e gli uomini provengono dal nostro progenio Adamo, che trae il suo inizio dalla terra. Mentre il Verbo di Dio è nato da Dio Padre senza inizio. Adamo è terreno, creatura del Verbo; ed il Verbo Dio è spirituale, creatore di Adamo, perché «tutto è stato fatto dal Verbo», dice Giovanni, «e senza

6. Է. մարդկութենէ: Է. եւ] եթէ: 0. > Յաւ. ըստ ԲԴԷ:

7. Է. զուղեղ: Է. հաւատ:

9. Է. կարճո: Է. գոյ մարք] մարթի: Է. ցուցանել] յիշեցուցանել:

10. ԷԴ. ամբարիչաք:

11. Է. Դաւթայ:

12. Դ. առաքիւ: Է. մարմնոյ: Դ. եւ] եթէ: Է. քէ] եթէ:

13. Է. մարդիք: ՕԲԴ. նախահաւրէն: Եղաք ըստ է:

14. ԷԴ. Ադամայ: Դ. ունի:

14-16. ՕԲԴ > իսկ Բանն Աստուած Բանին: Յաւ. ըստ է:

16. Է. Ադամայ:

17. Բ. եղեւ: Է. եղեւ:

նորա անհեղձ ունիւն, որ ինչ եղեւն»³։ Եւ արդ, զիա՞րդ Աստուծոյ անհղի եւ արարչի՝ եւ հողոյ ժամանակաւ արարելոյ ի նմանէ մի իցէ բընութիւն։

3. Իսկ չորրորդութիւն այսպէս առնեն այնպէսն խոստովանողը զՅորրորդութիւնն. զի մի բնութիւն է Աստուծոյ Հաւր եւ Բանին եւ սուրբ Հոգւոյն եւ երեք առանձնաւորութիւնք։ Մի բնութիւն՝ Հայր եւ Որդի եւ Հոգին սուրբ, ապա թէ եւ մարմնոյն եւ Բանին մի բնութիւն է, որպէս Բանին եւ Հաւր մի է բնութիւն, եւ զիւր համարուն մարմինն զգեցաւ Բանն, չորք սոքա նախ քան զմիանալ Բանին եւ մարմնոյն յինին՝ Հայր եւ Հոգին սուրբ, Բանն Աստուած եւ մարմինն։ Այլ միանալ բնութեանցն ոչ զայլ ինչ նշանակէ՝ եթէ ոչ զի աւտար նախ միմեանց էին բնութիւնքն, որք յետոյ միացան մարմնանալովն Աստուածն Բանի։ Ապա յերաւի եղիցի մեզ զայսպիսիսն խոստովանողս անուանել կատարեալ ամպարիչս։

4. Իսկ որք երկու ասեն բնութիւնս յետ միանալոյ Բանին եւ մարմնոյն, զմինն Աստուած սոսկ արտաքոյ քան զմասունս մարմնոյն, անտես եւ անշաւչափ, հզար եւ զիտակ եւ զամենայն ունել զՀաւր, ի վեր քան զկարիս եւ ապականութիւն եւ մահ. իսկ զմեւս բնութիւնն մարդ մահկանացու, տգէտ, անզաւր, ի ներքոյ ամենայն կարեաց եւ ապականութեանց, եւ յետ երեսուն եւ աւելի ամաց յառաւել քան զայս փոփոխեալ բնութիւն։ Զայսպիսիսս ասողքն թէպէտ եւ բանիւ ոչ՝ յերաւի երկուս ցուցանեն որդիս, թէ եւ անձն (209p) մի համբա-

3. Յով. Ա, 3:

18. Բ > եւ ունիւն: է > որ ինչ եղեւն: ՕՐԴ. զի՞] զիա՞րդ: Եղաք ըստ է:
 19. է. արչի] արարչին: է. հողոյ: Բ. ի հողոյ] եւ հողոյ: Դ. հողոյ] հողոյ: է. արարելոյ:
 20. ՕՐ. այսպիսի: Դ. այնպիսի] այնպէսն: Եղաք ըստ է:
 22. է. Ած] Աստուծոյ: ՕՐ + եւ Հօր: ՕՐԴ. Հօր:
 23. է. Հոգոյն: է. անձնաւորութիւն: է. բնութիւն: է + Հայր է:
 24. Դ. մարմնոյ: է. եթէ] թէ:
 24-5. Բ. ի բնութիւն] մի բնութիւն է:
 25. էԴ ~ մի բնութիւն է: ՕՐԴ. Հօր:
 26. է. մոռա] սոքա: է. միանալ: Դ. զմիանալն:
 27. Դ. լինի:
 28. է. զիմամալի] միանալ: է. բնութեց: ՕՐԴ. ոչիմչ այլ] ոչ զայլ ինչ:
 29. ՕՐԴ. օտար: ՕՐԴ. որ] որք: Եղաք ըստ է: է. յետոյ: է. միացնեն: է. մարմնանալով:

di lui nessuna cosa è stata fatta» (1, 3). Ora, com'è possibile che Iddio increato e creatore, e colui che è il terreno, creato nel tempo da esso, siano della stessa unica natura?

3. Quandi, coloro che confessano in questo modo, fanno della Trinità quaternità, perché una è la natura di Dio Padre e del Verbo e dello Spirito Santo, e tre sono le persone. Essendo una la natura del Padre e del Figlio e dello Spirito Santo, se una è la natura del Verbo e del [suo] corpo, come una è la natura del Verbo e del Padre, ed il Verbo si è vestito del suo corpo consustanziale, sono quindi quattro essi prima che il Verbo sia unito al suo corpo: il Padre, lo Spirito Santo, il Verbo di Dio ed il corpo. Ma l'unione delle nature null'altro significa, se non che le nature prima erano estranee, e poi si sono unite nell'Incarnazione del Verbo di Dio. Quindi giustamente noi li abbiamo chiamati perfetti empì.

4. E coloro che dicono due nature dopo l'unione del Verbo e del corpo (definendo) l'una Dio unicamente, estranea alle parti del corpo, invisibile ed intangibile, forte e cosciente, avente tutto ciò che il Padre possiede, superiore alle [umane] debolezze e alla corruzione e morte; e l'altra natura, uomo mortale, ignorante, debole, soggetto alle debolezze e alla corruzione, che dopo trenta e più anni si è evoluta, ed oltre a ciò è anche natura mutevole. Coloro quindi che dicono queste cose, benché non lo dicano con parole, però dimostrano veramente due figli, pur dichiarando

30. Դ. Բանին: է > ապա: է. մեր] մեզ: է. գայմպն] զայսպիսիսս:
 31. Օ. խոստովանողս: էԴ. ամբարիչսս:
 32. է. երկուսն: է. միանալոյ: Դ. միանալոյն:
 33. է. արտաքոյ: է. մարմնոյ: Դ. մարմնոյ:
 34. ՕՐ. անշաւչափ: Դ. անշաւչափի: ՕՐԴ. հզօր: ՕՐԴ. գամենայն զՀօր դմեն] զամենայն ունել զՀաւր:
 35. է. ապականութիւն: ԲԴ. միւս: է. միւս: ԲԴ. բնութիւն:
 36. ՕՐԴ. անզօր: է. ներքոյ: է > ամենայն:
 37. է. ապականութիւն: ՕՐԴ. > եւ աւելի: Յաւ. ըստ է:
 38. ԲԴ. զայսպիսիս: Դ. զայսպիսի: ՕՐ. ասաւդս: Դ. ասողս: Եղաք ըստ է: Դ ~ բանիւ եւ:
 39. ՕՐԴ. իրօք] յերաւի: է. իրաւի: Ուղղեցաք: Դ. երկուացուցանն] երկուս ցուցանեն: ՕՐԴ. որպէս] որդիս: Ուղղ. ըստ է: Օ > մի: Յաւ. ըստ ԲԴԻ:

- 40 ւեն: Կամ ոչ առեալ ասեն սոքա Բանին մարմին ի Կուսէն կամ ի դո-
յացեալ նախ բնութիւն մարդոյն բնակութեամբ մշտնջենաւորացու-
ցանեն ի մարմնին զԱստուած Բանն, որ ոչ այլ եւ այս՝ բայց սոյն
յայտնէ՝ եթէ ոչ հաւատան եթէ «Բանն մարմին եղեւ»⁴: Զի եթէ հա-
ւատալի էր նոցա Բանին մարմնանալ, ոչ բաժանէին զԲանն յայն ի-
մեքէ՝ որ ինչ ինքն եղեւ:

5. Եւ զիւրոք վարին ձայնիւ միանալոյ բնութեանցն, զի եթէ
ճշմարտեն զոր ասենն, զիւրոք բաժանէին զոր միացուցանենն: Ապա
թէ անմիացեալ զբնութիւնսն գիտեն՝ ոչ պարտին այնպիսիքն միա-
նալով վարել ձայնիւ բնութեանցն: Զի եթէ երկու կացին բնութիւնքն՝
50 ոչ միացան: Ոչ միացեալքն՝ ոչ կարեն առնուլ զասումն միութեանն:
Իսկ զի ճշմարիտ միացան ի ձեռն հրաշափառ խառնմանն՝ բաւական
է միանալու անուն զանքակութիւն ցուցանել բնութեանցն եւ զմիութե-
անն ինքեան: Ապա նոքա ամպարիշտ զինքեանս փոստովանին, որք
ձայնիւ վարին միանալոյ, իսկ զիրսն՝ զորմէ միանալն ասի, հեռա-
55 զոյն ի բաց որոշեն յԱստուած եւ ի մարդ ըստ իւրաքանչիւր անկից:

6. Իսկ որք յերկուց բնութեանց միացեալ ասեն զՈրդւոյն Աստու-
ծոյ զբնութիւն՝ թերի նոքա լսողացն զիւրեանցն իմացուցանեն խոստո-
վանութիւն: Զի յերկուց բնութեանց ասել՝ մասն եւ մասն ինչ ի միովէ
եւ ի միւսմէ նշանակէ բնութեանցն, յորոց միանալն ասի: Եւ այսպէս
60 հանգանակաւ բերեալ յաստուածութենէ և ի մարդկութենէ՝ ասել, այլ
իմն բնութիւն բնաւորելով զՈրդին՝ ի մէջ ցուցանէ ընդ Աստուած
եւ ընդ մարդ, որ ոչ Աստուած կատարեալ այսպիսին կարէ գոլ եւ

4. Յով. Ա, 14:

40. ՕԲԴ > բանին: Յաւ. ըստ է: Բ. մարմին: Բ > ի կուսէն:
40-1. է. դոացեալ:
41. է. մարմն] մարդոյն: ՕԴ > մշտնջենաւորացուցանեն: Բ. մշտնջենաւորու-
թեան ցուցանի: Եղաք ըստ է:
42. Օ. ի մարմին: Եղաք ըստ ԲԴ: է ~ զԲանն Ած: ՕԲԴ. այլ եւ այլ] այլ եւ
այս: Եղաք ըստ է:
43. ՕԴԷ. յայտ է] յայտնէ: Եղաք ըստ Բ: է. քէ] եթէ: է. զի քէ] եթէ:
44. է. յացն] յայն:
45. է. գոր] որ:
46-96. Բ > եւ զիւրոք վարին... (ցվերջ):
46. է. միանալոյ:
47. Դ. զիւրեան] ճշմարտեն: է. բաժանեն:
48. է. եթէ] թէ:

una persona. Ora, o dicono che il Verbo non ha preso corpo dalla Vergine, oppure credono che il Verbo di Dio abbia abitato da sempre nel corpo, che è stato creato prima. Ciò non è altro che non credere che «il Verbo si è fatto carne» (Gio., 1, 14). Perché, se credessero che il Verbo si è fatto carne, non avrebbero diviso il Verbo da ciò che Egli si è fatto.

5. E come possono usare il termine unione delle nature? Perché, se accettano veramente ciò che dicono, come mai divi-
dono ciò che uniscono? Ma, se credono che le nature non sono unite, costoro non devono usare il termine dell'unione delle na-
ture. Perché, se le nature rimangono due, vuol dire che non sono unite. E, se le cose non sono unite, non possono ricevere il nome di unione. Ma, che siano unite veramente per mezzo della mira-
bile congiuntura, appare dal termine di unione, che esprime suf-
ficientemente l'unione, dimostrando l'inseparabilità delle nature e l'unità in sé. Quindi, costoro confessano di essere empì, perché usano il termine di unione, ma separano le realtà che dicono unite, allontanando Dio e l'uomo secondo ciò che conviene a ciascuno.

6. E coloro che dicono che la natura del Verbo di Dio sia unita da due nature, costoro fanno intendere agli ascoltatori una professione imperfetta, perché, dire da due nature, significa che l'unione vien fatta parte da una natura e parte dall'altra, da ciò si dice unita. E con questa composizione, fatta dalla divinità e dall'umanità, indicano un'altra natura del Figlio di Dio, tra Dio

50. է. գանու] զասումն:
51. է. միասամ] միացան: է. խառնման: է + որ բաւական:
52-3. Դ. զմիութի:
53. Դ. ամպարպարիշտք: է. ամբարիշտս:
54. է. գոր] զորմէ: Դ. միանալ:
56. է. որ] որք: է ~ զՈրդւոյն Աստուծոյ ասեն:
57. է. բնութիւն: է. լսաւաց:
58. է. միոջո:
59. է. միութեամբ:
60. Դ. հանկանակաւ:
61. է. ասելովն] ասել: է > բնաւորելով: է + զՈրդին Այ:
61-2. ՕԴ. զԱստուած եւ մարդ] ընդ Աստուած եւ ընդ մարդ: Եղաք ըստ է:
62. Օ. որոց] որ ոչ: ՕԴ > ոչ Աստուած:

65 ոչ մարդ: Վասնզի զմասն ինչ յԱստուծոյ եւ ի մարդոյ ունել, այլ ոչ զբովանդակն, որպէս զդիցազունսն առապելիցն հեթանոսաց (210ա) ճարտարաբանն ուրեմն կենդանածնեալ բնութիւնս ի դից եւ ի մարդկան խառնակութենէ:

70 7. Եւ զի տէ մասն լինչ յաստուծութենէն էր Բանն, այլ կատարեալ Աստուած, եւ մարմնանալն դորա ոչ մասն ինչ մարդոյ լինի, այլ կատարեալ մարդ, սոքա կամ տխմարութեան տոռամբ շաղկալք անհանձարս զինքեանս հրապարակեմ, եւ կամ թէ այսպէս իսկ զմտաւ ածեն՝ մասն ինչ յաստուծական եւ մասն ինչ ի մարդկական բնութենէ ի մի ածեալ միանալ զՔրիստոս, Սպողինարի հայհոյութեանն հաւասարեն անաւրէնքն. զի զլիով Աստուած եւ մարդ, յոյսն մեր զՏէր Յիսուս Քրիստոս, անկատար իմն բնաւորեալ իշխեցին հայհոյել աւտար քան զԱստուած եւ զմարդ բնութիւնս: Այսպիսիս ասողքս յոչէ ի գոյութիւն եկեալ եւ այլայլեալ զբնութիւն Որդւոյն Աստուծոյ յայտնապէս քարոզեն, եւ յիրաւի են ընդ նշովիւք ի Նիկիայ գումարելոց սուրբ հարցն. զի ոչ զարհուրեցան զմարմնանալն Աստուած Բանին յիշակիսոյ ծնունդ բերեալ նմանութիւն:

80 8. Այլ եկեղեցի Քրիստոսի փախուցեալ յայսպիսի խտորմանց, ուղիղ խոստովանութեամբ լուսաւորէ զծնունդս իւր, որք միանգամ ի մահ անդր Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ մկրտին: Քանզի գիտէ թէ բնութիւնքդ երկոքեան, Աստուծոյ եւ մարդկան, որ աւտարք միմեանց էին յառաջագոյն, եւ որիչք՝ ամենայն հետաւորութեամբ, ո՛րք քան ինչ Աստուծոյ արարչի եւ արարելոյ հողոյս գոյր ընդ մէջ, մարմնանալովն Աստուածն Բանի՝ լիով միացան: Քանզի որ Աստուած կատարեալ ծնեալ էր յԱստուծոյ Հաւրէն, նոյն մարդ բովանդակ՝ նա ի մաւրէ իւրմէ ի սուրբ Կուսէն եղեւ, ըստ որում եւ Աստուածածին այս ասի Կոյս եւ ոչ մարդածին:

63-66. է > զմասն ինչ... խառնակութենէ: Օ. քանի մը տողերու ձայնակովմանմ ծայրերը մաշած եւ ամբօքեռնի հմ: Լրացուցիմք ըստ Դ:

68. է. նորա] դորա: ՕԴ > ինչ: Յաւ. ըստ է:

69. է. նոքա] սոքա: է. տխմարութի: Դ. տխմարուեք:

70. է. շաղկալք: է. ամբաստանմ] հրապարակեն: է. քթ] թէ:

71. է. ածին: է ~ մասն եւ մասն ինչ յածական եւ ի մարդկական: է > ի մի ածեալ:

73. ՕԴ. անօրէնքն:

74-79. է > զՏէր Յիսուս Քրիստոս... Աստուած Բանին:

75. ՕԴ. օտար:

76. ՕԴ. ասողքս:

78. Դ. ի Նիկիայ: Դ > սուրբ:

e uomo; la quale non può essere né Dio perfetto né uomo, perché ha una parte da Dio e l'altra dall'uomo, ma non la totalità, quasi come i poeti pagani crearono eroi mitologici fatti dalla composizione di dei e di uomini.

7. E siccome il Verbo non era parte della divinità, ma perfetto Dio, e con la sua Incarnazione non fu parzialmente uomo, ma perfetto uomo, costoro o si accusano di essere stolti, legati dalle catene della demenza, oppure, se veramente pensano in questo modo, cioè che Cristo sia formato parte dalla divina natura e parte dall'umana, sono partecipi alla bestemmia di Apollinare, il quale ha osato, in modo blasfemo, affermare che il perfetto Dio e uomo, Gesù Cristo, nostra speranza, è di natura imperfetta, estranea alla natura di Dio e dell'uomo. Costoro, dicendo queste cose, predicano che la natura del Figlio di Dio è creata dal nulla ed alterata, e quindi sono giustamente sotto l'anatema dei Padri di Nicea, perché non temono di assomigliare l'Incarnazione del Verbo di Dio alla nascita del mulo.

8. La Chiesa di Cristo si allontana da simili eresie, ed illumina con la retta professione i suoi figli, che sono battezzati nella morte di Cristo, Dio nostro (Rom., 6, 3). Perché ben sa che le due nature, di Dio e dell'uomo, estranee l'una all'altra prima e distinte con tutte le distanze che separano Dio creatore dalla creatura terrena, con l'Incarnazione del Verbo Dio si unirono [totalmente intieramente] perfettamente. Infatti, colui che era nato Dio perfetto da Dio Padre, quello stesso, uomo perfetto, è nato da sua madre, la Santa Vergine, per cui questa vergine si chiama Deipara e non genitrice di uomo.

79. է + յիշակիսոյ իշխեցին: է. բերեալ ծնունդ] բերեալ նմանութիւն:

80. է + ի քաց փախուցեալ:

81. է. ուղեղ:

82. Դ. մահն:

83. ՕԴ > որ: Յաւ. ըստ է: ՕԴ. օտարք:

85. ՕԴ. արարածոյ] արարելոյ: Եղաք ըստ է: է. գոյ] գոյր:

85-86. է. մարմնանալով: է. Այ] Աստուածն: է. Բանին: ՕԴ. լրով] լիով: Եղաք ըստ է: է. Ածն:

87. է. ծնեալ: ՕԴ. Հօրէ: ՕԴ. եւ] նոյն:

88. է + Կուսէ Ածածն: Օ > իւրմէ: Եղաք ըստ է: է. Կուսէ:

88-89. է > ըստ որում եւ Աստուածածին այս ասի Կոյս եւ ոչ մարդածին:

- 90 9. Այսօրիկ նախնական անդրադարձեամբ յաղագս վերադասեալ խնդրոյդ յմրդին Աստուծոյ յինքնատեսաց եւ ի սպասաւորաց Աստուածն Բանի եղելոց մինչեւ առ մեզ պաշտեցաւ անդամք Քրիստոսի, Եկեղեցի սուրբ: Իսկ եթէ նոր այժմ քարոզի ումեք բարձրագոյն յայտնեսցի բան, ցուցցէ (210ր) յաստուածային Գրոց, եւ լուիցուք. քան[զի] ճշմարտութիւնն ոչ զհակառակ կալ ինքեան՝ այլ զհասանելն պահանջէ յառողջամիտ խոզողաց. միայն թէ ոչ հարստահարեսցէ զյսելիս աստութիւնն զճշմարտութեանն պերճացեալ ձեւ:

90. Դ. այսօրիկ] այսօրիկ: Է. անդրադարձք: ՕԴ > յաղագս: Յաւ. ըստ է:

91. ՕԴ. մերոյդ] խնդրոյդ: Եղաք ըստ է: Է. > Է: Է. սպասաւոր:

92. ՕԴ. եղելոյ] եղելոց: Եղաք ըստ է:

93-97. է > իսկ եթէ ... պերճացեալ ձեւ:

93. Օ. որ] նոր: Եղաք ըստ Դ:

94. Օ. ցուցին: Ուղղ. ըստ իմաստին: Դ. ցուցէ: Օ > յաճային: Յաւ. ըստ Դ:

95. ՕԴ. քան զմշմարտութիւնն] քանզի ճշմարտութիւնն: Ուղղ. ըստ իմաստին:

97. Օ. զճշմարտութիւնն: Եղաք ըստ Դ:

9. E la Chiesa Santa del Figlio di Dio si regola in questa materia secondo la tradizione antica, pervenuta fino a noi, membri di Cristo, da coloro che videro e servirono il Verbo di Dio (cfr. 1 Gio., 1, 1; 2 Pietro, 1, 16); ma se oggi a qualche predicatore si è rivelata una nuova dottrina, che ci mostri [come l'ha tratta] dalle Sacre Scritture, e lo ascolteremo; perché la verità non è contraria a se stessa; ma esige di essere compresa da coloro che la cercano con mente sana, a meno che la menzogna, pavoneggiandosi in forma di verità, non si impadronisca delle orecchie degli ascoltatori.

**ՆՈՐԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԻ ԹԵՂԴՈՐՈՍԻ
ԴԱԿՈՆ ԿՈԶԵՑԵԱԼ
ԱՌ ԵՐԿԱՔՆԱԿՍՆ ԸՆԴԴԻՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ**

1. Անստացական Բանն Աստուած ի մարդանալն յաւելուած էականի
բնութեանն իւրոյ արա՞ր կամ ընկալաւ, եթէ մարդկան բնութեանս
առգործեաց յասելուած, զի երեւեացի մարդանալոյն պատճառն.
5 եւ միութիւնն թարց փոխարկութեանն, զի անստացականն ի ստա-
ցականութիւն ոչ կարաւտանայ փոխարկիլ, եւ ոչ ատացականն՝ ան-
ստացական էանալ, եւ յարարածէ անարար գոյանալ եւ յաւելուած
լինել աստուածային բնութեանն: Իսկ մարդկային բնութեանս հա-
ւատի յաւելուած առգործեաց, զի ի մահկանացութենէ անմահ արար
10 եւ յապականութենէ՝ անապական, եւ յերկրաւորութենէ՝ երկնային
եւ աթոռակից Հաւր ցուցաւ, եւ Երրորդութիւնն՝ Երրորդութիւն մը-
նաց եւ ոչ ընկալաւ յաւելուած:

2. Դարձեալ մի բնութիւն Բանին Աստուծոյ խոստովանելով կեն-
դանւոյ Որդւոյն ի կենդանւոյ Հաւրէն. իսկ զմիւս բնութիւնն հար-
15 կաւոր տաց միւսոյ ումեմն կենդանւոյ խոստովանել ի կենդանւոյ
ումեմէ ծնիցելոյ եւ յումէ պատճառէ, որ զՀաւրն ունի տեղի: Զի
բնութիւնդ անուն՝ ոչ ի վերայ մասին մարդոյն է, այլ ի վերայ բո-
լորին, եւ ոչ ի վերայ անգոյին, այլ գոյացելոյն ըստ ինքեան եւ
դադարման:

20 3. Դարձեալ Մարիամ զբնութիւն մարդոյն ըստ ինքեան գոյա-
ցութեանն ծնաւ, եթէ զբնութիւն Որդւոյն Աստուծոյ ըստ ինքեան
կատարելութեանն ի Հաւրէ ի ձեռն (211ա) մարմնոյն կամ թէ մարմ-
նաւորութեանն: Զի թէ ըստ ինքեան զգոյացութիւն մարդոյն ծնաւ,

Վերնագիր: Օ. Ընդդէմադրութիւն Եղաֆ ըստ Դ:

Բ. կը պակսի ամբողջ հատուածը վերնագրով համընթաց, միմչեւ տող 30:

6. Օ. Կարտաւայ: Դ. Կարտաւայ] Կարաւտանայ:

7. Դ > եւ յարարածէ անարար գոյանալ:

11. Դ > եւ յաթոռակից: ՕԴ. Հօր:

13-14. Դ. կենդանոյն: Դ. ի կենդանոյ: Դ + Որդոյն Աստուծոյ: ՕԴ. Հօրէն:

**DI TEODORO CHIAMATO DACON
SUO DISCEPOLO (DI DAVIDE)
CONTRO I DIOFISITI**

1. L'increato Verbo di Dio facendosi uomo portò o accettò
un'aggiunta alla sua natura essenziale? Forse ha operato aggiunta
alla natura umana, affinché sia manifesta la ragione della sua
Incarnazione — perché essa non è senza ragione — e da questa
nasca la convivenza di due e l'unione senza alterazione; poiché
l'increato non può mutarsi in creato, né il creato può essere
increato, e [quindi] essere aggiunto alla natura divina. Mentre
la natura umana patì certamente aggiunta, poiché passò dalla
mortalità all'immortalità, dalla corruzione divenne incorrotta e
per quanto era terrena fu celeste e si assise insieme al Padre.
Ma la Trinità rimase Trinità e non accettò aggiunta.

2. Chi professa che il Verbo di Dio è una natura in quanto
il Figlio vivente di Dio è dal Padre vivente, necessariamente deve
professare che l'altra natura è un altro vivente nato da qualcuno
vivente e da qualche causa che ha il posto del Padre; poiché il
termine «natura» non è detto per una parte dell'uomo, ma per
il tutto [o l'intero], e non è detto per quello che non esiste, ma
per quello che sussiste.

3. Ancora, Maria generò la natura dell'uomo secondo la
sostanza, oppure la natura dell'uomo-Dio secondo la perfezione
del Padre per mezzo del corpo, ossia della Incarnazione? Perché,
se avesse generato di per sé l'esistenza dell'uomo, e quindi anche

15. Դ. կենդանոյ: Դ. փ կենդանոյ:

16. Օ. զՀօրն: Դ. Հօրն:

21. Օ. եթէ զբնութիւն Որդ. ամբողջութիւն: Լրաց. ըստ Դ:

22. ՕԴ. Հօրէ:

23. Դ. զգոյութիւն] զգոյացութիւն:

25 ըստ որում եւ բնութիւն, չէ Աստուածածին: Իսկ եթէ զերկուսին բը-
նութիւնսն ըստ ինքնակացութեան ծնաւ՝ երկրորդամայր եւ ոչ միա-
ծնամայր:

30 4. Դարձեալ զերկուս բնութիւնս խոստովանելով յետ ի կուսէն
ծնաներութեան, զերկուսին պաշտելի ասես՝ թէ զմիւսին: Թէ զերկուսին՝
արարածոյ որդւոյ եւ անկատարի երկրապագես, եւ ոչ աւտարանաս
ի կուսաշտիցն: Իսկ եթէ միոյ բնութեան՝ մինն անպաշտելի մնայ.
հեռացեալ ես ի փրկութենէն որ ի ձեռն մարմնոյն:

35 5. Դարձեալ զերկուս բնութիւնսն խոստովանելով, հարկաւոր է
յերկուսին եւ մկրտիլ, յարարած բնութիւնն եւ յանարարած բնու-
թիւնն, որ է ամբարշտութիւն: Իսկ թէ ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Սուրբ
Հոգին եւ ի մի բնութիւն մկրտիմք, յայտ է եթէ ի միւս խոստովա-
նեալ բնութիւն ոչ մկրտիմք, որ է ուրացութիւն փրկութեան մերոյ.
քանզի «Որ միանգամ ի Քրիստոս մկրտեցաք, ի մահ անդր նորա
մկրտեցաք»¹, ասաց որ ասացն: Եւ ինքն՝ թէ «Մկրտեցէք յանուն
Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն արքոյ»²:

40 6. Դարձեալ ապականութիւն ի մասանց բնութենէն է մարմնոյն:
Եւ զի՞նչ մասն է: Եւ եթէ մասն է, եւ միացոյց զսա իւր յարգանդի
կուսին. եւ այժմ ապականացու է, զի զմիացեալն ոչ եթող: Եւ եթէ
եթող, ըստ քեզ, յետ յարութեանն՝ կիսամարդ է եւ ոչ կատարեալ
մարդ: Իսկ եթէ դատապարտութեան յանցանաց արկածք տանջանաց
45 բնաւորեցան, իսկ Յիսուս ոչ անկաւ ընդ բանարկութիւն իշխանու-
թեամբ, ուստի եւ «Յիւրոցն, ասէ, առ իս ինչ ոչ գտանէ»³. զի՞հրդ
տնաւորինէր ապականութեամբ զփրկութիւն ապականելոցս: Այլ ահա.
«Մարմին նորա ոչ ետես զապականութիւն»⁴ մարդարէն կնքեաց
բանիւ:

50 7. Դարձեալ եթէ ծնելութիւն եւ կաթնդիւեցութիւն եւ աճելու-
թիւն հասակի եւ թրհատութիւնը եւ կրականութիւնը համայնք, եւ

1. Հռ. 2, 3: 2. Մտ. ԻԸ, 19: 3. Յովհ. ԺԴ, 30:

4. Դրծ. Աւք. Բ, 31: Հմմտ. Սղ. ԺԵ, 10:

24. Թէ] եթէ:

29. ՕԴ. օտարանաս:

30. Դ. բնութեն: Դ. մնա:

32. Դ. > է:

34. Դ. անբարշտութիւն:

36. Դ. բնութիւն:

39. ՕԴ. Հօք:

la natura, non sarebbe genitrice di Dio [o Teotokòs]. E se avesse generato ambedue le nature, in quanto sussistenti di per sé, sarebbe madre di due e non di uno.

4. Ancora, confessando due nature dopo la nascita dalla Vergine, affermi che siano da adorare le due [nature] oppure l'una? Se [dici] le due, tu adori il figlio creato ed imperfetto; e con ciò non sei lontano dagli idolatri. Se invece [dici di adorare] l'una natura, l'altra rimane senza adorazione: quindi sei lontano dalla salvezza, che venne per mezzo del corpo.

5. Ancora, se uno professa due nature, è necessario che si battezzi in nome delle due, cioè di quella creata e di quella in-creata; il che è empietà. Se invece ci battezziamo in nome del Padre e del Figlio e dello Spirito Santo e di una natura, è mani-festo che non ci battezziamo [nel nome] dell'altra natura pro-fessata, il che è negare la nostra salvezza, perché «chi è battez-zato in Cristo, è battezzato nella sua morte» (Rom., 6, 3), disse chi lo disse. E sempre quello: «Battezzate in nome del Padre e del Figlio e dello Spirito Santo» (Mt., 28, 19).

6. Ancora, la corruzione fa parte forse della natura umana? E cos'è la parte? E se è parte, e l'ha unita a sé nel seno della Vergine, Egli è corruttibile anche ora, poiché non lasciò ciò che aveva unito a sé. E se lo avesse lasciato, secondo te, dopo la risurrezione, Egli sarebbe mezzo uomo e non uomo completo. Ma se i dolori della passione per la condanna dei peccati sono stati naturali, e Gesù non fu sottoposto al potere del diavolo, poiché disse: «Egli non trovò in me dei suoi» (Gio., 14, 30), come poteva adempire la salvezza di noi corrotti con la corru-zione? Ma ecco che il profeta testimonia dicendo: «Il suo corpo non vide la corruzione» (cfr. Atti, 2, 10).

7. Ancora, se la nascita, l'allattamento e la crescita in sta-tura e la circoncisione e tutte le passioni e i dolori e la traffittura

40. Դ. ապականութիւն:

43. Բ. յարութեան:

47. ՕԲ տնօրինէր: Դ. տնօրինեցաւ:

50-52. Օ. էջիմ վարի աջակողմեան ծայրերը անընթացիկ եմ: Լրաց. ըստ ԲԴ:

54. Բ. ի ձեռս:

56. Բ. ապականութեան: ԲԴ. առգծեալ:

չարչարանք համայնք եւ խոցումն եւ մահ եւ թա(211բ)ղումն՝ ապականութեան ցուցակութիւնք են, ըստ ձերոց աղանդաբանութեանդ, եւ աշխարհի փրկութիւն ի ձեռն այսց մատակարարեցաւ, յայտ է
55 եթէ ոչ Աստուծոյ առ մեզ երախտիք գոն փրկանաւորութեան, այլ ապականութեանն զայս մեզ առգործեալ եւ յափշտակեալ ի բանսարկութիւն իշխանութենէ, զսա մեզ պաշտելի է եւ երկրպագելի զապականութիւնս. եւ սմա առկարգալ փրկիչ:

Աւա՛ղ յիմարութեանդ. մարդկային ապականութեանս ծնելութեան եւ յառաջխաղացութեան հայր զսերմն առն ծանեաք ի ձեռն կնոջ. իսկ ապականութեան մարմնոյ Բանին ծնելութեան զո՞ր առէք զոյ հայր ի ձեռն Մարիամու, զի ի հաւրէն ծանիցուք զապականութիւն:

8. Դարձեալ զՄարիամ ըստ բնութեանն իւրոյ գոյացութեանն
65 ասէք անապական գոյ, եթէ ըստ ծննդեանն զԲանն Աստուած մարմնացեալ: Եթէ ըստ բնութեան գոյացութեանն ասելի է, ոչ իմանի ի մերմէ բնութենէս Մարիամ: Իսկ եթէ ըստ ծնողութեանն է անապական, եւ է եւ առի, զիս՞րդ ծնեալն ի նմանէ արականացու:

9. Դարձեալ ապականութիւնն բնութիւն ունի՞ ըստ ինքեան, եթէ
70 ոչ: Զի թէ բնութիւն ստեղծուած ստեղծչի, զայս եւ առնուլ ասելի է եւ միացուցանել ընդ ինքեան: Իսկ եթէ ոչ ունի բնութիւն ըստ ինքեան՝ ոչ ստեղծուած ստեղծչին, այլ ի պատրանաց թշնամոյն ներգործեցաւ ի մարդն յանձնիշխանութեանն գործոց և շտամբութիւն ընդունել ի Տեառնէ: Իսկ Աստուածն Բանն զինքեան ստեղծուածն ա՛ռ
75 եւ միացոյց իւր եւ ոչ բանսարկութիւն ներգործութիւնն:

10. Զայսոսիկ այնք խուզեն եւ ի հարցաբնութիւն արկանեն, որք ի սահմանս գուղնաքեայ մարդոյ իջուցանել զնա խոկան, իբրեւ զմի ոք ի հասարակաց գոյացելոց ի Տեառնէ, ըստ որում եւ ոչ Աստուած՝ մարդ եղեալ խոստովանին, այլ ի մարդումն բնակիլ. աստուտ
80 եւ Մարիամ աւտարանայ գոյ Աստուածածին: Եւ (212ա) այս.

62. ՕԲԴ. ի Հօրէն:

64. Բ. բնութեան: Դ. իւր] իւրոյ: Բ. գոյացութեան:

65. Բ. անապական: Բ. ծննդեան:

66. Բ. գոյացութեան:

67. Բ. ծննդեան] ծնողութեան: Գ. Յովսէփեանց կը ծանօթագրէ թէ ձեռագրի մէջ եղծուած է բառը եւ միայն են կը կարդացուի:

69. Բ. ապականութիւն:

70. Բ. > զայս եւ:

71. Դ. բնութիւն:

e la morte e la sepoltura sono prove della corruttibilità, secondo la vostra falsa dottrina, e [del fatto] che la salvezza del mondo sia stata compiuta per mezzo di questa, è evidente che la nostra salvezza non è beneficio di Dio, ma della corruzione che ha operato ciò per noi e ci ha salvato dal potere del diavolo, e quindi bisogna chiamare questi il nostro Salvatore.

Oh, la vostra stoltezza! Noi abbiamo conosciuto il seme dell'uomo quale [principio] della corruzione umana sia della nascita che della procreazione dei padri per mezzo della donna. Ora voi chi dite essere padre della corruzione della nascita del corpo del Verbo per mezzo di Maria, affinché possiamo conoscere la corruzione del padre?

8. Ancora, forse voi dite che Maria sia incorrotta secondo la natura della sua sostanza? Oppure in quanto ha generato il Verbo di Dio incarnato? Se dite che lo sia secondo la natura della sostanza, Maria non dovrebbe appartenere alla nostra natura. Ma se invece dite che sia incorrotta in quanto genitrice, come può essere corruttibile colui che è nato da essa?

9. Ancora, la corruzione ha forse una natura per sé, oppure no? Perché, se fosse creata dal Creatore, bisogna dire che Egli l'abbia presa ed unita a sé. Ma essa è fatta nell'uomo dall'inganno del nemico, con libero arbitrio delle sue opere, e quindi [ciò] fu rimproverato dal Signore. Invece Iddio Verbo ha preso ed unito a sé la sua creatura e non l'azione del demonio.

10. Così esaminano ed interrogano circa queste cose coloro che pensano farlo discendere al livello di un uomo modesto, come se fosse uno qualunque delle comuni creature del Signore; poiché non confessano che Dio sia fatto uomo, ma che abbia abitato nell'uomo; Maria non è più quindi genitrice di Dio. E questa à [la dottrina] di Paolo Samostenese.

73. Բ. մարդկան] մարդն:

75. Դ. իւրով] իւր: Դ. > եւ

76. ԲԴ. այնքան] այնք: Բ. խուզին: Բ. ի հարցաբնութիւն:

77. Դ. գուղնաքեայ:

78. Բ. մի] զմի:

79. Դ. այլ ի մարդումն բնակիլ. ամբարշտնի է:

80. Օ. աստուտս եւ. ամբարշտնի: Լրաց. ըստ ԲԴ: ՕԲ. օտարանայ: Դ. օտարանայ:

է Պաւղեայ Սամոստացւոյ: Եւ որք ըստ այսմ ձայնակիցք՝ նախկինք
 եւ այժմուքս, անուաք եւ յողորդէք, որք եւ զմի Աստուածն զՔրիս-
 տոս ուրացեալք, «Ածեն ի վերայ անձանց զերազանսն վորոստ»,
 ըստ նախասացութեան Առաքելոյն Աստուծոյ՝: Զայսպիսի խորհողսն
 85 տարազրէ կաթողիկէ Եկեղեցի եւ մեք. եւ եղիցին նշովեալ:

5. Հմտ. Բ, Պետ. Բ, 1:

80-81. Դ. Աստուածածին եւ այս Պաւղեայ. ամբօքեռնի է:

81. Օ. Պողեայ: Բ. Պողեայ: Դ. Սամոստացո: Բ + Սամոստացւոյ նախասացու-
 քեան սահման:

84. Բ. առաքելոցն: Դ. այսպիսի: Օ. խորհողսն:

85. ԲԴ. կաթողիկէ:

E coloro che sono consenzienti, siano essi antichi o recenti, ignoranti ed infermi, negando l'unico Dio Cristo, attirano sopra se stessi una rapida rovina (2 Pietro, 2, 1), secondo la predizione dell'Apostolo di Dio. E costoro la Chiesa cattolica e noi cacciamo via, e siano anatema.